

« مقدمه »

اولین هیئت بازرگانی انگلستان در ۱۵۶۱م به ایران وارد گردید. فرمان ابریشم در باره تجارت انگلستان در ۱۶۱۷م صادر گشت، در هفدهم اکتبر ۱۶۶۵ طی فرمانی از طرف شاه عباس دوم مسافرت بازرگانان فرانسوی به ایران آزاد گشت و صادرات و واردات آن کشور از پرداخت عوارض گمرکی بخشوده شد.^۱

در سال ۵۹۶۷ ق. نمایندگان انگلیسی شرکت تجارتی مسکو فرمانی از طرف شاه طهماسب صفوی گرفتند که طی آن کالاهای شرکت از پرداخت حقوق گمرکی و راهداری بخشوده شدند و به آنان اجازه داده شد که در سراسر ایران به آزادی مسافرت و تجارت کنند. در سال ۱۴۹۳م «آلفونس دالبو کرک» دریا نورد پرتغالی از جانب پادشاه امانوئل مأمور تصرف سواحل و جزایر دریای عمان و خلیج فارس گردید. شاه عباس بندر مهم و راهبردی هرمز نزدیک میناب و بندر جردن را که بعدها به نام خود او «عباسی» یا بندر عباس نامیده شد، توسعه داد و امنیت را به کمک حکمران فارس تامین کرد.^۲ در این دوران هر تومان نقره شاه عباسی معادل ۳/۷ لیره انگلیس و هر تومان نقره معادل ۵۰ عباسی و هر عباسی معادل ۴ شاهی و برابر یک مثقال نقره بود.^۳

اخراج قطعی پرتغالی ها از خلیج فارس در ۱۶۷۵م انجام شد. انگلستان به جبران کمک در بیرون راندن تجاوزگران علاوه بر عواید گمرکات بندر گمبرون، از بخشودگی عوارض گمرکی صادرات و واردات نیزبر خوردار گشت. به اتباع هلندی نیز به موجب قرارداد ۲۳ نوامبر ما بین ایران و کمپانی هند شرقی هلند مجوز تجارت و بخشودگی حقوق و عوارض گمرکی به جز راهداری داده شده بود. در ۱۶۳۸ هلندی ها به بهانه امتناع از پرداخت حقوق گمرکی به جزیره قشم حمله ور شدند. این یورش منجر به اخذ قراردادی شد

۱- روابط خارجی ایران، مهدوی: ۱۲۸.

۲- فلسفی پاریزی، نصرالله، یغما، و. ن. گ. به (دهخدا، لغت نامه ج ۴-۱۳۷۷: ۲۱-۵ مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران)، بندر گمبرون صحیح است

۳- عیسوی، چارلز تاریخ اقتصادی ایران، ترجمه یعقوب آژند-۱۳۶۲ نشر گستره. (Charles. Issawi, The Economic History of Iran, 1800-1914, و. ن. گ. به راوندی، تاریخ اجتماعی ایران: ۱۶۸، سفرنامه تاورنیه، ژان باتیست تاورنیه متولد ۱۶۰۶م در سال های ۱۶۶۳-۱۶۲۸ به ایران، مغولستان، هندوستان و جزایر سوماترا مسافرت کرد. عنوان کتاب وی مسافرت های شش گانه می باشد، وفات وی در ۱۶۸۹ در راه مسافرت به کپنهاگ واقع شد.

که دست آن ها را در خرید ابریشم باز می گذاشت و ضایعه بزرگی برای انگلستان بود. با شکست هلند از انگلستان در ۱۶۵۴م سیادت دریایی انگلستان به طور رسمی تأیید و آغاز شد.^۲ تقاضای دریافت دوباره عایدات و درآمد گمرک بندر عباس در سال ۱۶۷۰ میلادی توسط شیخ علی خان زنگنه وزیر با کفایت و مقتدر کرمانشاهی دوره شاه صفی رد شد.^۳ اخراج قطعی هلندی ها از خلیج فارس در سال ۱۷۷۶ انجام گردید. قرار داد مودت ایران و انگلستان در ۱۸۰۱ برقرار شد، به موجب این پیمان که در زمان فتحعلی شاه بین دو کشور بسته شد، اتباع هر دو کشور حق رفت و آمد آزادانه در خاک کشور یک دیگر را یافتند، و بازرگانان انگلیس و هندی از پرداخت هر گونه عوارض و مالیات بخشوده شدند، آن بخش از پیمان که مربوط به انگلستان بود هیچ گاه انجام نشد.

سه سال بعد انگلستان در قرار داد بازرگانی ۱۸۴۱ ضمن تجدید روابط سیاسی، عقب ماندگی خود را نسبت به روسیه ترمیم و جبران کرد. بر این قرار صادرات انگلیس به ایران نیز مشمول ۵٪ حقوق گمرکی گردید و کاپیتولاسیون اتباع این کشور در ایران برقرار شد. در میانه سال های (۱۸۶۰ تا ۱۹۱۳) کل تجارت ایران به روسیه به ارزش روبل طلا دوازده برابر شد.^۴

حقوق های گمرکی مضاعف و گاه چند مرحله ای و عوامل دیگر لطمه شدیدی به زیرساخت اقتصادی کشور وارد نمود، کالاهای گمرک شده ایرانیان از مبادی ورودی کشور، پس از ترخیص و حمل در گمرک خانه های بین راهی مشمول پرداخت ۵٪ حقوق گمرکی مضاعف می شدند. فاصله سی ساله ۱۸۳۴ تا ۱۸۶۴ سال های رشد بازرگانی خارجی بود. مهم ترین اقلام صادراتی کشور تریاک بود، واردات منسوجات اروپایی و تولیدات غربی موجب رکود صنایع دستی و صنعت نوپای کشور شد.

۲- مهدوی، روابط خارجی ایران و ن.ک به (تعلیقات مینورسکی بر تذکره الملوک، دبیر سیاکی ۲۲۸-۲۲۵)

۳- باستانی پاریزی، سفرنامه سانسون، ساخت اداری صفویه، مجله یغما، و. ن. ک به شاردن ج ۳: ۱۲۳ (شوالیه شاردن سیاح مشهور فرانسوی، متولد ۱۶۲۳ میلادی در پاریس، اثر ماندگاروی زیر نام «مسافرت شوالیه شاردن» در ده مجلد تنظیم و چاپ شده است).

۴- ن.ک به ساخت اجتماعی ایران، تحلیل طبقات اجتماعی ایران در سده ۱۹ میلادی موضوع مقاله های: آرتور دوکوبینو نویسنده فرانسوی، وی در سال های (۱۸۵۴-۵۸) به عنوان منشی سفارت فرانسه در تهران، پس آنگاه در سال های (۱۸۶۲-۶۴) به سمت سفیر فرانسه در ایران خدمت کرد. (عیسوی، تاریخ اقتصادی - ۱۳۶۲: ۱۰۳-۵۱).

دو عامل آفت کرم ابریشم در ۱۸۶۰ و قحط سالی ۱۸۷۲ نیز از عوامل این رکود بوده است، سقوط ارزش نقره باعث پایین آمدن نرخ پول و افزایش قیمت هاشد. پایین افتادن نرخ مواد اولیه در بازار جهانی تاثیر معکوسی در صادرات ایران داشت. باز شدن کانال سوئز ایران را به اروپا نزدیک کرد^۷، در ۱۸۴۷ عهد نامه دوم مشهور به ارزت الروم بسته شد، روابط ایران و انگلیس در ۱۸۵۵ بار دیگر قطع شد، پس از واقعه هرات انگلستان به ایران حمله کرد، در ۴ مارس ۱۸۷۵ بین فرخ نماینده دولت ناصری و «لرد کاولی» پیمانی به امضاء رسید، نیروهای انگلیسی بوشهر، خارک، اهواز و بندر محمره (خرمشهر کنونی) را تخلیه کردند، چا بهار و بندر عباس به امام مسقط به سالی ۱۶۰۰ تومان اجاره داده شد، حقوق گمرکی به مأخذ ۴٪ بود که تا ۱۶٪ فزونی یافت، در تجارت داخلی نیز دونوع عوارض به نام «عوارض راهداری» و «عوارض دروازه بانی» برقرار بود.

در سال ۱۸۸۳ دولت امریکا اقدام به تأسیس سفارت در ایران نمود و «ساموئل گرین بنجامین» به سمت وزیر مختار به تهران وارد شد. در ۵۱۳۰۶ ق. حسینعلی صدر السلطنه فرزند میرزا آقا خان نوری به عنوان سفیر ایران و مؤسس اولین سفارت خانه وارد واشنگتن شد، او بعد ها به «حاجی واشنگتن» مشهور گردید^۸.

امتیاز تلگراف، راه آهن، معادن و سرانجام امتیاز بانک شاهی به ترتیب در سال های ۱۸۶۳، ۱۸۶۶ و ۱۸۸۱ به دولت انگلستان به نمایندگی بارون رویتر اعطاء گردید. در ۲۵ ژوئیه ۱۸۷۲ پیمانی بین سپهسالار صدرا اعظم ناصر الدین شاه و «بارون ژولیوس دو رویتر» سرمایه دار انگلیسی و بنیان گذار خبرگزاری «رویتر» امضاء شد، امتیاز کشیدن راه آهن از دریای مازندران تا خلیج فارس، اداره کردن گمرکات، استخراج معادن ذغال سنگ، نفت، آهن و سرب به مدت ۷۰ سال واگذار شد که محرمانه ماند^۹. و به علت مخالفت شدید روسیه و نبود پشتیبانی انگلیس از رویتر، بی نتیجه. امتیاز بانک استقراضی به روسیه

۷- آدمیت، امیرکبیر. ون.ک به عیسوی تاریخ اقتصادی-۱۳۶۲: ۶۱۳، در طول دوسده نوسان ارزش طلا و نقره در شدیدترین حالت اختلاف ۵٪ بود، با سقوط نرخ جهانی نقره در سال ۱۸۶۰ این موازنه به هم ریخت، بین سال های ۱۸۷۱ و ۱۸۸۹ بهای نقره تا ۳۰٪ پایین افتاد و تا میزان ۵۰٪ تا ۱۸۹۸ ادامه یافت، سپس بهای نقره در رابطه با نرخ طلا بالا رفت و ارزش پول رایج ایران با پول های با پشتوانه طلا قابل مقایسه شد.

۸- هوشنگ مهدوی عبد الرضا، روابط خارجی ایران.

۹- آدمیت، امیرکبیر.

تزاری و امتیاز تنباکو و توتون به انگلستان در ۱۸۹۰ انجام شد. لغو امتیاز کمپانی «رژی» با فتوای مشهور «میرزای شیرازی» در پائیز ۱۸۹۱ یک شکست سیاسی برای انگلیس بود.^{۱۰}

غرامت حاصله به میزان پانصد هزار لیره در مقابل گرو گذاشتن عواید گمرکات جنوب و اخذ وام از بانک شاهی صورت گرفت، این اولین قرضه ایران بود. انتشار اسکناس ابتدا در انحصار بانک شاهی بود که امتیاز آن را ناصر الدین شاه در ۱۲۵۰ خورشیدی برای مدت ۵۰ سال به «بارون روتتر» اعطا کرد، پشتوانه اسکناس منتشره در سال های اول و دوم تاسیس بانک به نسبت ۵۰٪ و از سال دوم به بعد به نسبت ۳۰٪ طلا تعیین شده بود. امتیاز راه آهن شهری و تراموای تهران در ۱۸۹۹ و در دوره ناصری به بلژیکی ها اعطا شد، امتیاز بانک استقراضی به روسیه تزاری و امتیاز تنباکو و توتون به انگلستان در ۱۸۹۰ انجام شد.

اولین نظامنامه گمرکی ایران

اولین نظامنامه گمرکی در سی و دو فصل توسط یوسف خان گمرک چی و کتابچی خان قانون نویس تنظیم گردید. در ۱۲۹۲ ق. وزارت گمرک توسط امین الدوله صدراعظم تشکیل شد، سهراب خان گرجی، والی خان، میرزا نصرالله نوری لشکر نویس باشی، میرزا احمد قوام الدوله متصدی گمرکات بودند. از مقاطعه کاران گمرک، عبدالوهاب شیرازی، نصر الله آصف الدوله، میرزا قهرمان امین لشکر (او بعد ها وزیر گمرک شد) را می توان نام برد. سپس آقا ابراهیم قمی معروف به آبدار باشی امین السلطان اول وزیرکل گمرک شد. ناصر الدین شاه در ۱۳۱۳ ق. ترور شد.

۱۰- الگار، پروفیسور حامد، نقش روحانیت پیشرو در جنبش مشروطیت، ترجمه دکتر ابوالقاسم سری، تهران-۱۳۵۵. حسن ابن اسماعیل بن فتح الله عابد ابن لطف الله بن مؤمن حسینی شیرازی عسگری نجفی. در نیمه جمادی الاول سال ۱۲۳۰ ق. در شیراز متولد شد و در ۲۲ شعبان ۱۳۱۲ ق. در سامرا در گذشت، وی در اصفهان و نجف تحصیل کرد و در نجف مرجعیت شیعه یافت و در سال ۱۲۹۱ ق. به خواست دولت عثمانی مبنی بر استقرار مرجعیت شیعه در شمال عراق در سامرا سکونت کرد. وی از همین شهر فتوی تحریم استعمال تنباکو را اعلام کرد، ایشان را به لقب مجدد و امام مجدد نیز خوانده اند... دهخدا، لغت نامه-۱۳۷۷: ۸۹۹۷ ج ۶ انتشارات دانشگاه تهران). ون. گ. به آدمیت، ایدئولوژی مشروطیت: ۳۶، به نظر ایشان تمام مطالب کتاب «تاریخ الدخانیه» شیخ حسن کربلایی در رساله «اولین مقاومت منفی» ابراهیم تیموری بدون ذکر نام منبع اصلی بیان گردیده. ون. گ. به «مجموعه اسناد ملوک» امتیاز دخانیات ۲۸ رجب ۱۳۰۷ ق.

سه سال بعد در ۱۳۱۶ ه. ق، استخدام مستشاران بلژیکی توسط میرزا علیخان امین الدوله به منظور اصلاح گمرکات و پست و افزایش درآمد صورت گرفت، و «نوز» به سمت رئیس کل گمرکات منصوب شد، او در حقیقت عامل اجرای سیاست روسیه تزاری بود^{۱۱}. دومین قرض ایران در ۱۹۰۰ م از بانک استقراضی روس بود، میزان وام ۲۲/۵ میلیون منات^{۱۲} (واحد پول روسیه) از قرار تنزیل صدی پنج به مدت ۷۵ سال به شرط عدم باز پرداخت در ده سال اول و با شرایط زیر:

۱. باز پرداخت بدهی ایران از همین پول صورت گیرد.
۲. تعهد دولت مبنی بر عدم استقراض از دول خارجی مگر با اجازه روس.
۳. تمام در آمد گمرکات (به جز گمرکات بنادر جنوب) به بانک استقراضی عاید شود، و بانک مذکور پس از کسر اقساط بقیه آن (اگر بقیه ای بماند) در هر شش ماه به دولت ایران به پرداخت^{۱۳}. این وام در زمان صدارت امین السلطان بود. انتصاب «نوز» به سمت وزیر گمرکات زیر فشار شدید روسیه انجام شد.

اجاره داری در گمرکات تا ۱۳۱۷ ه. ق ادامه یافت، در هیجدهم ذی الحجه ۱۳۱۸ ه. ق^{۱۴} فرمان مظفر الدین شاه دائر بر موارد ذیل صادر گشت: "مالیات و عوارض گمرکی و راهداری و حقوق خانات و قپان داری به هر اسم و رسم که باشد یک باره معاف و مرفوع القلم داشتیم و نوز به سمت مدیر کل گمرکات محروسه ایران واردات که از خارج مملکت داخل شود و صادرات که از داخله مملکت خارج شود، مطابق قانون ۱۲۴۶ ه. ق حقوق گمرکی از روی اصل قیمت صدی پنج به انضمام باری چهل من تبریز بیست و دو شاهی که از مکاری در یافت می شود.

۱۱- آدمیت، ایدئولوژی مشروطیت. ون. گ به آدمیت امیر کبیر.

۱۲- استخری، کیان فر؛ تلبیس: ۳۸-۳۷ و ن. گ به یغما، مشروطیت، تقی زاده: مؤلف میزان وام را ۲۲/۵ میلیون روبل بیان کرده، ون. گ به آدمیت ایدئولوژی مشروطیت: ۱۱۵ وی رقم وام را ۲۲/۵ میلیون منات بیان کرده، هر منات طلای روسیه تزاری برابر یک روبل (روسیه پس از انقلاب ۱۹۱۷ م) و هر ۲۶ منات طلا برابر یک لیره (پوند استرلینگ) بر اساس نرخ ارز سال اخذ وام می باشد.

۱۳- همان منبع

۱۴- جمال زاده، مجله یغما ون. گ به ضیاء الدین صدر زاده: ۱۴-۷ آمار بازار گانی خارجی مؤلف تاریخ صدور فرمان را نهم ذیحجه ۱۳۱۸ ه. ق نگاشته.

قرار داد تحمیلی ۱۹۱۹م پس از معا هده ننگین ترکمان چای بیشترین ضربه و صدمه را به اقتصاد کشور وارد کرد. و موجب کاهش حقوق و عوارض گمرکی کالا های واره روسی از ۵٪ به ۱/۵٪ شد. روس ها از پرداخت عوارض قند و شکر و نفت که از عمده ترین اقلام صادراتی آن کشور بود معاف شدند، وابستگی اقتصادی ایران به روسیه بیشتر شد. مقدمات انقلاب مشروطیت به علت بد رفتاری «نوز» با بازرگانان ایرانی و تبعیضی که نسبت به اروپائیان قائل می شد آغاز گشت.^{۱۵} ایران از لحاظ مالیاتی به سبک سده های میانه اداره می شد، در این دوران اداره دار گمرک را نا ظم میزان می نامیدند، آنان از راه اجاره گمرکات ثروت های هنگفتی جمع آوری نمودند، اداره هیچ ترتیبی نداشت واصل (پته و مهر) جاری بود.^{۱۶} در سال ۱۹۰۲م سومین قرارداد قرضه ایران از روسیه به میزان ده میلیون روبل منعقد گردید.

قا نون ۱۲۸۲ خورشیدی

اولین قا نون مدون گمرکی توسط مستشاران بلژیکی در سال ۱۲۸۲ خورشیدی به زبان فرانسه تنظیم و حق گمرکی ویژه جای گزین حقوق گمرکی در صد گردید، و تعرفه وزنی اعمال گشت. حقوق گمرکی مواد نفتی و شکر روسیه ۴ تا ۲ در صد کمتر شد، حقوق گمرکی صادرات به امپراطوری بریتانیا مانند تریاک غله، بذریک بالا رفت. در سال ۱۹۰۳م قرارداد بازرگانی با انگلستان منعقد و مقرر شد حقوق گمرکی بعضی از کالا های وارده از این کشور لغو و یا مشمول تخفیف قرار گیرد. فرمان مشروطیت در سال ۱۳۲۴ ق. ه. صادر گردید، مظفر الذین شاه یک هفته پس از امضاء فرمان در گذشت.^{۱۷} مجلس در سال ۱۲۸۶ ه. ش، دهم فوریه ۱۹۰۷ میلادی «ژوزف نوز» بلژیکی را از وزارت گمرکات بر کنار کرد. اتابک در ۳۱ اوت ۱۹۰۷م، ۱۳۲۵ ق. ه. روز قرارداد تقسیم ایران به مناطق نفوذ روس و انگلیس به وسیله یکی از مجا هدین تبریز کشته شد.

۱۵- هوشنگ مهدوی، روابط خارجی ایران

۱۶- تقی زاده، مجله یغما: علاوه بر واردات از صادرات نیز حقوق گمرکی دریافت می شد، زیادی و کمی گمرک کالا به جنس مال یا کیفیت آن بسته نبود بلکه به شخص تاجر و ملیت او بستگی داشت، بودند بعضی از برادران تاجر که با انواع تقلب برای فرار از مالیات، یکی تبعه خارجه می شد و دیگری متبوع ایران، فرش ایران علیرغم ممنوعیت رنگ های جوهری که از طریق قاچاق وارد ایران می شد، به تدریج جلا و رنگ طبیعی خود را به علت استفاده از رنگ های شیمیائی از دست می داد و به واسطه سنگینی ۵٪ حقوق صادراتی در انبار های گمرک خاک می خورد. همان منبع.

۱۷- هوشنگ مهدوی، روابط خارجی ایران. تقی زاده، مشروطیت، مجلدات چهاردهم مجله یغما- ۱۳۴۰: ۲۴ همان.

پس از شکست روسیه از ژاپن روسیه تزاری بر آن شد که به اختلافات خود با انگلستان پایان دهد، مذاکرات در اوت ۱۹۰۷ به نتیجه رسید، به موجب این قرارداد ایران به سه منطقه نفوذ تجزیه گشت، در فصل چهارم این قرارداد به مطالبات مالی دو دولت توجه شده است^{۱۸} واضح است که عایدات گمرکات ایران غیر از گمرکات فارس و خلیج فارس محل تأدیه اصل و فرع قروضی می باشد که دولت ایران از بانک استقراضی ورهنی ایران تا تاریخ امضای این قرار داد در یافت نموده است و کما کان به همان مصرف خواهد رسید، عایدات گمرکات ایران در خلیج فارس وعایدات صید ماهی در کناره بحر خزر (دریای مازندران)^{۱۸} که متعلق به ایران است، وهم چنین عایدات پست و تلگراف کما فی السابق به مصرف استقراضی خواهد رسید که دولت ایران از بانک شاهی تا تاریخ امضاء این قرار داد اخذ نموده است^{۱۹}.

حکومت جدید مشروطه در سال ۱۹۱۰ میلادی «مورگان شوستر» و چهار مستشار آمریکایی را برای سامان دادن اوضاع مالی کشور استخدام کرد. پست و گمرکات کما کان در دست بلژیکی ها بود، «آدولف پرینی» فرانسوی در داد گستری و «کلنل پارلمارسون» وتعدادی از افسران سوئدی برای اصلاح ژاندار مری تعیین شدند. شوستر با اختیارات وسیعی که از مجلس گرفت، اصلاحات مالیه (وزارت دارائی) و گمرک را آغاز کرد، از مهم ترین اقدامات او گذراندن قانون تمرکز در آمد گمرکات بود. شوستر به بلژیکی های اداره کننده گمرک دستور داد که عایدات گمرکات گروی، ابتدا باید به وزارت مالیه نزد وی ارسال و پس از رسیدگی، طلب مربوطه از آن کسر گردد، او برای این منظور کادر مخصوصی از ژاندار مری را به نام

۱۸- خزر محالی است در ترکستان، نام ولایتی است مشهور بر ساحل دریای کیلان و آن ولایت را خزر نام از اولاد یافت، آباد نمود و آن ولایت اکنون جزو ولایت روسیه است. دریای خزر: این دریا ... به نام های دریای جرجان، دریای طبرستان، بحر مازندران، بحر جرجان، بحر آبسگون و بحر قانیا بین جغرافیا نویسان مشهور بوده است. (دهخدا، لغت نامه ج ۷-۱۳۷۷: ۸-۹۷۵۷ انتشارات دانشگاه تهران)

۱۹- قرارداد ۱۹۰۷ م ترجمه علی، وحید مازندرانی: ۷۶-۲۸ راوندی: ۳-۲۳۲ این قرارداد علی رغم خشم و ناراحتی مردم و آزادی خواهان در سال ۱۲۹۲ ه.ش از طرف دولت ضعیف وقت به رسمیت شناخته شد، و سر انجام در ژانویه ۱۹۱۸ م از طرف کمیسیون ملی خارجه اتحاد شوروی ملغی شد. همان منبع، قرضه های ایران: علاوه بر سه مورد پیش گفته، چهارمین قرضه در سال (۱۳۳۲ ه.ق، ۱۹۰۴ م) از دولت هند انگلیس با اجازه روس توسط بانک شاهی به مبلغ ۱۹۰۰۰۰ (یک صد و نود هزار) لیره، قرض پنجم در سال (۱۳۲۳ ه.ق، ۱۹۰۵ م) به میزان ۱۰۰۰۰۰ (یک صد هزار) لیره، ضمانت استقراض چهارم و پنجم عایدات شیلات (با سالی ۶۰۰۰ تومان ۳۰ ساله در اجاره بود)، عایدات تلگراف و گمرکات جنوب. جمع کل بدهی ایران در آن تاریخ بالغ بر هشتاد میلیون مارک معادل بیست میلیون تومان برآورد شده است. قرضه ششم از روس و انگلیس با گرو گذاشتن تمامی عایدات گمرکی و تلگراف و ضرابخانه و مسلح نمودن «قرا سواران» (استخری، کیان فر، تلخیص: ۳۶-۴۸).

«قرا سواران» انتخاب و «استوکس» انگلیسی را در رأس آن گمارد. این اقدام موجب التیماتوم سخت روسیه به ایران گردید، مفاد اخطاریه، اخراج شوستر و گروه او ظرف مدت ۴۸ ساعت بود، دولت ایران علیرغم اعتراض ملت و هیجان عمومی و این که مجلس با شهادتی بی نظیر التیماتوم را رد نموده بود، بنا بر مصالح سیاسی وعدم همکاری انگلستان (به علت اتحاد آلمان و روسیه) التیماتوم را پذیرفت، شوستر از ایران اخراج شد، او پس از بازگشت به آمریکا کتاب مشهور "اختناق در ایران" را نوشت.^{۲۰}

جانشین شوستر منرارد بلژیکی بود که تا آن زمان رئیس کل گمرکات بود، او علاوه بر پست بزرگ و مهم ریاست خزانه داری شغل اول خود را نیز حفظ کرد. سفیر انگلیس همیشه از منراد احساس رضایت می کرد. با این حال نکته قابل، بررسی بیان این واقعیت است که علیرغم مشکلاتی که مستشاران بلژیکی به وجود آوردند. «گمرک را به اداره دولتی در آوردند و آن را متمرکز ساختند، سیستم پست ترقی کرد، رسم اجاره داری را ملغی نمودند»^{۲۱} در چند سال متوالی مجموع مال الاجاره سالیانه گمرک بالغ بر ششصد هزار (۶۰۰۰۰۰) تومان تعیین شده بود، و سپس به نهصد هزار (۹۰۰۰۰۰) تومان افزایش یافت. در آمد گمرکی ایران خرج در رفته در مدت ۷ سال از ۱۳۱۷ تا ۱۳۲۳ ق که گمرک به صورت دولتی اداره می شد بالغ بر پانزده میلیون و پانصد هزار (۱۵۵۰۰۰۰) تومان گردید، حال آن که بابت هفت سال پیش از آن بابت اجاره فقط هفت میلیون تومان عایدی داشت.^{۲۲}

از سال ۱۳۱۷ ق که گمرک به کارگزاران بلژیکی سپرده شد، در سال اول، به جز در آذربایجان که یکی از همکاران «نوز» اداره گمرک دولتی را بنا نهاد، در سایر گمرکات کشور هنوز رسم اجاره برقرار بود، از سال ۱۳۱۸ به بعد گمرک های سرحدی (مرزی، م) به تدریج زیر پوشش اداره دولتی مرکزی در آمد، این تاریخ، مبداء نظام نوین گمرکی است. نوشتن "استاتیک های تجارتي" هم باب گردید، در آمد گمرک ظرف هفت سال بالغ بر دو برابر شد، ولی افزایش در آمد دلالت بر پیشرفت اقتصادی نمی کرد، زیرا

۲۰- هوشنگ مهدوی، روابط خارجی ایران: ۳۳۰-۳۱۰، استخری، کیان فر: ۶۴.

۲۱- همان منابع

۲۲- آدمیت، ایدئولوژی مشروطیت: ۱۳۴-۶ و ن. گ به کسروی، تاریخ مشروطیت، قانون تعرفه گمرکی ۱۲۸۲ ش، مقدمات

مشروطیت: ۳۷۰، ۳۵، ناظم الاسلام کرمانی، تاریخ بیداری ایرانیان ۱۸۷۰-۸.

حجم واردات سالانه بیش از دو برابر صادرات بود، این اختلاف تراز بازرگانی منفی با طلا و نقره پرمی شد. از کارهای عمده کارگزاران بلژیکی الغای گمرک داخلی و رسم کهنه راهداری بود^{۲۳}.

قانون تعرفه ۱۲۹۹ ه.ش

دومین قانون مدون تعرفه گمرکی تحت عنوان «نظامنامه قانونی به جهت اخذ حقوق گمرکی که به موجب قرار داد ۱۹۲۰م در آن تجدید نظر شده» در سال ۱۲۹۹ ه.ش به تصویب رسید. برخی از مواد قانونی این نظامنامه در سال ۱۳۰۲ ه.ش تغییر یافته است. مواد اول و دوم "حقوق گمرکی مأخوذ از واردات و صادرات، به عنوان حق ورود و خروج". این قانون در ۱۲۳ ماده و ضمیمه نامه مربوط به کابوتاژ^{۲۴} تنظیم گردیده است. و سرانجام با الغاء کاپیتولاسیون در ۱۳۰۶ ه.ش مقدمات تصویب قانون مستقل تعرفه و قانون مدنی^{۲۵} فراهم شد. شایان ذکر است در سال ۱۲۹۹ قرارداد معروف ۱۹۱۹ و ثوق الدوله - کاکس لغو و ایران از قوای شوروی و انگلیس تخلیه شد.

نظامنامه اخذ حقوق گمرکی چهارم خرداد ۱۳۰۷ شمسی

اولین قانون مستقل گمرکی زیر عنوان «نظامنامه اخذ حقوق گمرکی که در تاریخ چهارم خرداد ۱۳۰۷ شمسی (۱۹۲۸ م) تحت نمره ۲۳۰۶ به تصویب هیئت دولت رسیده است» در ۲۷ ماده به تصویب رسید. در ماده پنج این قانون تصریح شده "پرداخت حقوق با پول مسکوک یا اسکناس که در ایران رواج

۲۳- ن.ک به فرمان غره شعبان المعظم سنه ۱۲۲۴ ه.ق مظفر الدین شاه به صدرا اعظم "جناب اشرف صدراعظم... از تاریخ صدور این دست خط... کلیه بارهایی را که از خارج شهر داخل و وارد دار الخلافه می شود اعم از تره بار و حیویات و بقولات و مأكولات و ذغال و هیزم و برنج و روغن و سایر اقسام مأكولات و آذوقه مردم به التمام و به کلیه به استثنای (خانات محمدیه و سوق الدواب) که مالیات و معمولی خود را کما فی السابق باید به دیوان اعلی ادا و ایفا نمایند، بالمره از بار اسبی ۳۰ شاهی و هر قبیل عوارض و تحمیلات سنوات قبل مرفوع القلم فرمودیم... (ناظم الاسلام کرمانی، تاریخ بیداری ایرانیان: ۵۲۸). و.ن.گ به خاطرات محمد حسین امین الضرب، مجلدات یغما.

۲۴- مستند به ماده ۲۳۴ آئین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ "کابوتاژ عبارت از حمل کالا از یک نقطه به نقطه دیگر کشور از راه دریا یا رودخانه مرزی است و کالائی که از لحاظ نزدیکی راه یا رعایت صرفه تجارتی از یک نقطه به نقطه دیگر کشور با عبور از خاک کشور خارج حمل شود نیز مشمول مقررات کابوتاژ می شود و در این موارد هر گاه کالای کابوتاژی با وسایل نقلیه داخلی حمل شود وسیله نقلیه نیز تابع تشریفات کالای کابوتاژی خواهد بود".

۲۵- قانون مدنی شامل: اموال، اشخاص، و ادله اثبات دعوی به ترتیب در سال های ۱۳۰۷، ۱۳۱۳، و ۱۳۱۴ تصویب شد.

قانونی داشته باشد، صورت خواهد گرفت، واحد مسکوکات قران نقره است به وزن یک مثقال و عیار ۹۰٪

نقره خالص^{۲۶}.

قانون تعرفه ۳۱ اردیبهشت ۱۳۱۵

از واردات و صادرات طبق تعرفه ضمیمه و تبصره های ضمیمه آن حقوق گمرکی بر اساس زیال نقره^{۲۷}

گرفته می شود. این قانون در ۸ ماده و یک تبصره و جدول ضمیمه تعرفه شامل ۱۲۶۰ ردیف تعرفه برای

۲۶- اولین کوشش برای تأسیس یک بانک ملی، کمی پس از انقلاب مشروطیت در سال های ۱۱-۱۹۰۵م به جهت مقابله با تسلط بانک های خارجی انجام گرفت. ن. گ. به (جمال زاده گنج شایگان: ۹۷-۹۵)، پیشنهاد تأسیس بانک ملی توسط معین التجار و نطق مؤثر او در مجلس کار ایجاد یک بانک ایرانی، ملی و مستقل را فراهم ساخت. هیئت بازرگانی ایران لایحه تأسیس بانک را به مجلس تقدیم نمودند، و به دنبال آن اعلان «بانک ملی ایران» از طرف مجلس در ۱۲ شوال سال ۱۳۲۴ ق. منتشر گردید. سرمایه اولیه بانک ۳۰۰۰۰ تومان (هر کرویر معادل پانصد هزار تومان بوده است) منظور شد و مقرر گردید تا یک صد کرویر تومان افزایش یابد. مؤسسان بانک یک صد نفر بودند (سرمایه داران و رجال) و هر یک از ۵۰۰۰ تا ۵۰۰۰۰ تومان سهم خریدند، از عموم مردم دعوت شد از ۵ تومان به بالا در سرمایه اشتراکی بانکی سهم باشند، قرار شد افراد وجه سهم خود را در پنج شعبه (حجره های امین الضرب، محمد اسماعیل آقا، حاجی آقا صراف، ارباب جمشید، طومانیان) تحویل داده و قبض چاپی موقتی بگیرند. آدمیت، ایدئولوژی مشروطیت: ۳۷-۳۶)، با تصویب اساس نامه مخفق الدوله گفت این امتیاز نیست فرمان حریت ملت است. اولین شعبه بانک ملی در کاروان سرای گلشن اصفهان از فروش بلیط یا سهم انجمن ترقی به مردم تشکیل شد. متخصص فرانسوی مسیو بیزو (bizot) مدیر بانک بر آن شد که اختیار بانک شاهی انگلستان را در ضرب سکه نقره محدود نماید، تا این عمل موجب ترقی پول ایران و تنزل اقساط قرض های خارجی دولت گردد. انگلستان به شدت مخالفت کرد (همان منبع)، سر انجام در سال ۱۳۰۹ خورشیدی امتیاز انتشار اسکناس از بانک شاهی خریداری شد و به بانک ملی ایران که به وسیله دولت در همان سال تأسیس شد، واگذار گردید، و سرانجام در سال ۱۳۳۹ خورشیدی پس از تقسیم و تفکیک این بانک به بانک ملی و مرکزی، انتشار اسکناس در چارچوب مقررات قانون پولی و بانکی مصوب خرداد همان سال (خرداد ۱۳۳۹) انحصاراً به بانک مرکزی واگذار شد. در سال ۱۳۰۷ کار تحصیل استقلال تعرفه دولت را قادر ساخت، جهت در آمد بیشتر، حقوق گمرکی را افزایش دهد، بیست و هفت انحصار دولتی برقرار شد، از قبیل شکر، چای، کبریت، تنباکو، تریاک و منسوجات، اتومبیل... (عیسوی تاریخ اقتصادی: ۵۹۵).

۲۷- ارزش پول ایران: در این دوران واحد اصلی پول ایران تومان، قران و شاهی بود. یک تومان معادل با ده قران و یک قران معادل ۲۰ شاهی بود. واژه تومان در دوره مغول رواج یافت و به معنی «ده هزار» به کار می رفت. این واحد معادل ۱۰۰۰۰ دینار بود (پطروشفسکی Cambridge History of Iran، ج ۵: ۵۱۹ و لورینی Lorini, Eteocle. La Persia, 1900, economica. Rome, ۹۴-۹۳)، در دوره صفویه هر تومان معادل ۵۰ عباسی و هر عباسی معادل ۴ شاهی بود، عباسی و شاهی سکه های نقره بودند، و وزنشان به ترتیب ۱۳۰ گندم ۳۲ گندم بود. در زمان شاه عباس دوم هر تومان معادل ۳/۷ پوند استرلینگ (لیره انگلیسی) ارزش داشت، وزن سکه های نقره در حکومت های بعدی به شدت کاهش یافت، در دوره نادر شاه عیار یک عباسی دوره نادر شاه مساوی ۷۲ گندم و ارزش یک تومان به ۱/۱۸ لیره سقوط کرد، و از سال ۱۸۰۰ به بعد به حدود یک لیره رسید (جی، رابینو، بانکداری: کرزن، Persia)، ۴۷۱ ج ۱، عیسوی - ۱۳۶۲: ۶۱۵-۶۱۱). گرچه این کاهش کمتر از پول رایج امپراطوری عثمانی بوده است (Charles Issawi, Economic History of the Middle East: 520)، در دوره فتحعلیشاه یک سکه قران نقره جدید (در این دوره سکه قران رایج شد) معادل یک دهم تومان و برابر ۵ عباسی یا ۲۰ شاهی بود در این زمان شاهی نقره به سکه مسی تبدیل شد، پول رایج در این زمان عبارت بود از تومان طلا، قران نقره، شاهی مسی و خرده های آن، مسکوکات قدیمی ایران تقریباً به طور کامل از جنس نقره بود از نیمه دوم سده هیجدهم میلادی

واردات و ۲۷ ردیف تعرفه برای صادرات در ۱۳۱۵/۲/۳۱ خورشیدی تصویب و از خرداد همان سال به موقع اجرا گذارده شد.^{۲۸}

به بعد به دلیل لشکر کشی نادر شاه پشتوانه طلا و ضرب سکه های طلا رایج شد، رواج گسترده مسکوکات مسی در اواخر سده نوزدهم در بازرگانی خارجی ایران اختلال ایجاد کرد، سرانجام مسکوکات نیکی جای گزین شدند. و ن.گ به (راوندی، تاریخ اجتماعی: ۱۶۹-۱۷۰). کاهش ارزش پول ایران علاوه بر بی توجهی به عوامل دارای کارکرد در ساخت اجتماعی، ضعف شدید مدیریت علمی، نبود عقلانیت و اخلاق اقتصادی، چنبره و سلطه حکومت های قبیله ای و سایر عوامل دارای کارکرد های آشکار، پنهان و مخز کارکرد، به دلیل تقلب در عیار مسکوکات و سقوط شدید نرخ نقره بود. در زمان فتحعلیشاه وزن تومان طلا از ۹۵ گندم به ۵۳ گندم و وزن قران نقره از ۱۳۲ گندم به ۱۰۷ گندم کاهش یافته بود. در زمان محمدشاه وزن قران به ۸۹ گندم رسید، در سال ۱۸۷۵م وزن تومان ۹۰۰ هزارم عیار به ۵۰ گندم (۳/۲۲۵ گرم) و وزن قران ۹۰۰ هزارم عیار به ۷۸ گندم (۵ گرم) و وزن شاهی به ۷۸ گرم یا ۵ گرم کاهش یافت و ضرابخانه های کشور به گونه مزایده مانند گمرکات به مقاطعه داده می شدند، برنده گان مزایده مانند همیشه خودی های وابسته به انگاره هزار توی مسلط بر جامعه بودند، نتیجه ضرب سکه های تقلبی این اصل اقتصادی را تداعی می کرد. «پول های بد، پول های خوب را از رواج می اندازند».

مقایسه پول ایران با اسعار خارجی

نوع سکه	تومان		قران		عباسی		شاهی		نرخ برابری با لیره
	دوره	نوع	وزن	نوع	وزن	نوع	وزن	نوع	
صفویه	-	-	-	-	-	نقره	۱۳۰	نقره	۳۲ هر تومان - ۳/۷
نادر	طلا	۹۵	-	نقره	۷۲	نقره	-	مس	هر تومان - ۱/۱۸
قاجاریه ۱	طلا	۹۵ به ۵۳	نقره	۱۳۲ به ۱۰۷	-	-	-	مس	هر تومان - ۱
قاجاریه ۲	طلا	-	نقره	۸۹	-	-	-	مس	-
قاجاریه ۳	طلا	۵۰	نقره	۷۸	-	-	۷۸	مس	-

۵- واحد وزن گندم است (گندم مساوی ۰/۰۲۸ گرم). منبع: چارلز عیسوی تاریخ اقتصادی

دوره صفویه: تومان فقط به عنوان یک واحد پولی به کار می رفت، هر تومان - ۱۰۰۰۰ دینار - ۵۰ عباسی و هر عباسی - ۴ شاهی. دوره قاجاریه: در زمان فتحعلیشاه قران نقره - ۱/ تومان - ۵ عباسی - ۲۰ شاهی. عیار تومان طلا و قران نقره در تاریخ یاد شده (۹۰۰ هزارم بنده است). همان منابع.

۲۸- مستشاران بلژیکی گمرک و پست را به تدریج از ۱۳۰۶ تا ۱۳۱۱ ه.ش به ایران تحویل دادند. در سال ۱۳۱۳ خورشیدی، گمرک و پست کاملاً در دست ایران قرار گرفت. (هوشنگ مدوی، روابط خارجی ایران: ۳۸۴) در اردیبهشت ۱۳۰۷ طی موافقتنامه ای به امضاء «سر هنری کلایو» وزیر مختار انگلیس و فتح الله پاک روان کنسول وزارت خارجه، گمرکات جنوب به ایران تحویل و بدهی ایران از این بابت که بالغ بر ۶/۵ میلیون لیره انگلیس بود، ظرف ۵ سال تا پایان سال ۱۳۱۲ ه.ش تمام و کمال پرداخت شد. حق انحصار نشر اسکناس از بانک شاهی سلب گردید. به موجب قراردادی در ۲۳ اردیبهشت ۱۳۰۹ بین دولت و بانک شاهی انگلیس حق مزبور در مقابل ۲۰۰۰۰۰ (دویست هزار) لیره و صرف نظر کردن از بازرسی حساب ها و دریافت ۶٪ سود ویژه بانک ملی ایران واگذار شد، این بانک اسکناس جدید چاپ نمود. (هوشنگ مدوی، روابط خارجی ایران: ۳۸۴) در سال ۱۳۰۳ خورشیدی ورود ماشین آلات کشاورزی و صنعتی به مدت ده سال و در ۱۳۱۳ برای ده سال دیگر از حقوق گمرکی و مالیات راهداری جدید

قانون تعرفه گمرکی مصوب ۱۳۲۰/۴/۲۳

در این قانون از صادرات و واردات حقوق گمرکی و مالیات راه ، به ریال گرفته می شد. از کالاهای ترانزیت یک دفعه مالیات راه در موقع ورود گرفته می شد ، مالیات راه از روی وزن با ظرف کل کالا ، ولی حقوق گمرکی از روی واحد (یکه) یا وزن گرفته می شد. این قانون در ۱۱ ماده به انضمام جدول تعرفه پیوست در ۲۲۰۳ ردیف تعرفه برای واردات و ۴۱ ردیف تعرفه برای صادرات تنظیم و تصویب گردید. جایزه صدوری از محل مالیات راه برای اولین بار در ۲۴ تیر ماه ۱۳۲۰ به استناد ماده ۷ قانون تعرفه تصویب شد ،

قانون تعرفه گمرکی سال ۱۳۲۹

در سال ۱۳۲۹ ه.ش قانون تعرفه گمرکی دیگری در ۱۰ ماده و هفت تبصره و جدول تعرفه پیوست در ۹۹۱ ردیف برای واردات بر اساس وزن و ارزش تصویب شد ، مالیات راه لغو و برای اولین بار صادرات کشور از پرداخت حقوق گمرکی معاف گردید.

قانون تعرفه گمرکی سال ۱۳۳۲

در بیست و چهارم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و سی و دو، قانون تعرفه گمرکی دیگری به تصویب رسید ، لایحه قانونی متمم آن در ۷ خرداد همان سال از تصویب گذشت.

ماده اول - صادرات کشور از حقوق گمرکی خروجی مطلقاً معاف و مشمول عوارض مذکور در ماده ۷ می گردد. این عوارض شامل بهای تمبر ، مهر سربی ، انبارداری (ارضیه) ، باربری ، تخلیه و سایر عوارض.... می باشد قانون فوق در ۳۳ ماده و ۱۷ تبصره و جدول منضم به آن در ۹۹۱ ردیف تعرفه برای واردات در

نیز بخشوده شدند ، بانک کشاورزی و صنعتی در سال ۱۳۱۲ ایجاد گشت. صنایع کشور با پشتیبانی دولت توسط تعرفه های گمرکی از سهمیه ها و کنترل ارز سود برد (تاریخ اقتصادی : ۵۹۵). دولت قوام السطنه در ۱۳۰۰ ه.ش از طریق وزارت خارجه امریکا در خواست چند مستشار مالی کرد تا خط سومی در سیاست خارجی در مقابل روس و انگلیس باز نماید ، ولی این دولت در بهمن ماه همان سال بر اثر مخالفت هایی که از طرف انگلیس برای اخراج مستشاران امریکایی و ورود دکتر «میلیسپو» وارد گردید ، سقوط کرد. (مسعود بهنود، از سید ضیاء تا بختیار : ۳۶-۳۲) ف آرتور میلیسپو در ۱۸ نوامبر ۱۹۲۲ به توصیه «شوستر» وارد تهران شد و با عنوان مدیر کل مالیه با اختیارات وسیعی شروع به کار کرد. افزایش حقوق گمرکی در ۱۳۰۷ و ایجاد انحصارات موجب افزایش درآمد دولت گردید. درآمدهای ایران از ۱۳۰۱ تا ۱۳۱۰ تقریباً دو برابر شد. هشتاد درصد این درآمد از گمرکات و انحصارات دولتی و مالیات مایه می گرفت. درآمد گمرکات از ۱۲۸۰ تا ۱۳۵۳ ه.ش : این درآمد به تقریب از مبلغ شصت و هشت میلیون قران در سال ۱۳۰۱ به مبلغ سیصد و چهل و شش میلیون ریال در سال ۱۳۱۲ افزایش یافت. میانگین درآمد در طول این مدت بالغ بر دویست و بیست و هشت میلیون ریال ، و ۳/۳ برابر افزایش نشان می دهد. ن. گ. به (خانی چهری. استقلال گمرکی ایران - ۱۳۶۶ ، مرکز آموزش و تحقیقات گمرک ایران) .

تاریخ مندرج تصویب شد. در این قانون صادرات کشور از پرداخت حقوق گمرکی علی الاطلاق معاف و مهلت مرور زمان قانونی مطالبات کسر دریافتی و استرداد اضافه پرداختی به مدت یک سال از تاریخ صدور سند ترخیص تعریف و تصریح گردید. باستناد ماده ۱۰ این قانون مقرر شد پنج درصد از حق الکشف کسر دریافتی های مکشوفه طی شرایطی به ماموران مربوطه پرداخت گردد^{۲۹}.

قانون تعرفه گمرکی ۱۳۳۴/۴/۶

در ششم تیر ماه یک هزار و سیصد و سی و چهار خورشیدی قانون تعرفه دیگری در سی و سه ماده و ۲۵ تبصره و جدول تعرفه پیوست آن، شامل ۹۹۱ ردیف تعرفه برای واردات کالا بر اساس

۲۹- در آمدگمرکات در سال ۱۳۳۲ بالغ بر سه میلیارد و هشتصد میلیون ریال گردید. در سال ۱۳۰۹ طی قانونی پایه پولی از قران نقره به ریال نقره تغییر یافت، در قانون تعرفه ۱۳۲۰ پس از تغییر پایه پولی کشور اخذ و وصول حقوق و عوارض گمرکی بر اساس ریال تصریح گردید. روند بازرگانی خارجی از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ به علت متکی شدن کشور به نفت اندکی بهبود یافت ولی همواره تراز بازرگانی کسری داشت، که قسمتی از آن به وسیله ارز برگشتی حاصل از فروش نفت تأمین می شد. در سال های ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ کشور در بحران قرار گرفت، صادرات نفت از ۲۴۲ میلیون بشکه در سال ۱۳۲۹ به ۱۲۷ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۰ و ۱۰ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۱ و ۹/۸ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۲ کاهش یافت، کسری نفت در بازار جهانی با افزایش تولید کشور های عربستان سعودی، کویت و عراق جبران شد. به عنوان نمونه صادرات نفت عربستان سعودی از ۲۲۸ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۰ به ۳۰۲ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۱ و ۳۰۸ میلیون بشکه در سال ۱۳۳۲ افزایش یافت. ن. گ. به (خانی چهری، محمد، روند بازرگانی خارجی، تحلیل محتوای برنامه های توسعه اقتصادی و... اول تا پنجم کشور ۱۳۵۶-۱۳۲۷، دانشگاه تهران ۱۳۶۲).

از وقایع مهم آن دوران، سیاست موازنه منفی، صادرات بدون نفت، تأسیس بانک توسعه صادرات و اعمال سیاست اقتصادی واردات درجه یک در قبال صادرات درجه یک بود، حجم واردات که در سال ۱۳۲۵ به ۸۰۰ هزار تن می رسید، در سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ به ترتیب به ۴۰۰، ۲۵۰ و ۴۶۰ هزار تن کاهش یافت. در همین دوران حجم صادرات که در سال ۱۳۲۵ بالغ بر ۲۱۱ هزار تن بود، در سال های ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ به ترتیب به ۲۸۰، ۲۵۰ و ۴۴۰ هزار تن افزایش یافت. (همان منبع).

جدول شماره ۲

مقایسه میزان صادرات و واردات

سال،	صادرات		واردات		تراز بازرگانی خارجی	
	وزن	ارزش	وزن	ارزش	مثبت	منفی
	ریال	دلار	ریال	دلار		
۱۳۲۵	۲۱۱		۸۰۰			
۱۳۳۰	۲۸۰		۴۰۰			
۱۳۳۱	۲۵۰		۲۵۰			
۱۳۳۲	۴۴۰		۴۶۰			

منبع - خانی چهری، محمد روند بازرگانی خارجی-۱۳۶۲، دانشگاه تهران

به نظر مؤلف در طول سده مورد مطالعه به جز سال های ۱۳۳۱ و نیمه اول ۱۳۳۲ هیچگاه تراز بازرگانی خارجی (بدون احتساب صادرات سوخت های فسیلی و مستثنیات آن مانند نفت و...) مثبت نبوده است.

نمانکلاتور (فهرست طبقه بندی کالا) ژنو و در ۲۱ فصل تصویب گردید. صادرات کشور به استناد قسمت اخیر آن از حقوق گمرکی معاف ولی مشمول پرداخت عوارض مذکور در ماده هفت گردید. در این قانون حق الکشف حاصل از کسریافتی های وصولی به میزان حداکثر ۵٪ به مأمورینی که در کشف و وصول آن دخالت و اقدام مؤثر داشتند پرداخت می گردید .

قانون تعرفه گمرکی مصوب دهم تیر ماه ۱۳۳۷

این قانون در ۳۶ ماده و ۳۱ تبصره و جدول پیوست نمانکلاتور ژنو در ۲۱ فصل و ۹۹۱ ردیف تعرفه برای واردات کالا در تیر ماه ۱۳۳۷ به تصویب مجلس قانون گذاری رسید. صادرات کشور به موجب این قانون از حقوق گمرکی معاف ولی مشمول پرداخت هزینه ها و کارمزد شد .

سازمان گمرک تا سال ۱۳۳۷ خورشیدی به صورت اداره کل و تابع وزارت دارائی بود ، در همان سال به وزارت کل گمرکات و انحصارات تبدیل شد. در اوایل سال ۱۳۴۰ در کابینه علی امینی وزارت نام برده منحل و این سازمان با نام اداره کل گمرک به وزارت اقتصاد پیوست و سر انجام با عنوان گمرک ایران مجموعه ای از وزارت امور اقتصادی و دارائی شد. در تاریخ ۱۳۵۰/۳/۳۰ قانون امور گمرکی جاری در ۶۴ ماده و چهار تبصره و آئین نامه اجرایی آن در ۳۹۷ ماده و ۱۵۹ تبصره به انضمام جدول تعرفه گمرکی پیوست قانون در چارچوب تعرفه نمانکلاتور (فهرست طبقه بندی کالا) بروکسل تصویب گردید. این جدول از ابتدای سال ۱۳۷۵ لغو و سیستم هماهنگ شده «H.S» در ۲۱ قسمت و ۹۸ فصل بالغ بر ۱۲۵۹ ردیف کد تعرفه چهار رقمی و ۵۲۲۶ ردیف کد تعرفه شش رقمی و ردیف کد تعرفه های هشت رقمی به موجب مصوبه ۱۳۷۴/۱۰/۲۰ جایگزین گردید.

استقلال گمرکی ایران در ۱۳۰۷ خورشیدی انجام شد، بازرگانی خارجی کشور با تدوین قانون انحصار تجارت خارجی و قانون امور گمرکی و مقررات صادرات و واردات عملاً در اختیار و کنترل دولت قرار گرفت. تعرفه های گمرکی ایران بعلت محدودیت قراردادهای کشورهای غربی و نبود سرمایه موجود برای رقابت صنعتی نتوانست سد دفاعی محکمی را در مقابله با هجوم فرآورده های خارجی ایجاد نماید، گر چه

بعضی از صنایع دستی مانند قالیبافی بعلت تقاضای روز افزون غرب رو به رشد گذاشت معذک همواره موازنه تراز بازرگانی خارجی منفی بود.

از صدور فرمان مشروطیت تا حوت ۱۲۹۹ کسری تراز بازرگانی خارجی از طریق صنعت نفت و فعال شدن بنادر جنوبی ایران تا اندازه ای جبران شد، در جریان بسته شدن نفت در سالهای ۳۲ - ۱۳۳۰ کشور در بحران قرار گرفت ولی سیاست موازنه منفی و سیستم تهاتری صادرات کالاهای درجه یک در قبال واردات کالاهای درجه یک و ایجاد بانک توسعه صادرات اوضاع را بهبود بخشید، و در مدت نسبتاً کوتاهی تراز بازرگانی خارجی مثبت بود، پس از وقایع سال ۱۳۳۲ کشور مجدداً در بحران قرار گرفت.

تر تقسیم منابع به مصرف های کوچک و صنایع زود بازده با سرمایه کم اجرا شد، واردات افزایش یافت حجم پول در گردش فزونی گرفت، با بالا رفتن پایه پولی و چاپ زیاد اسکناس حربه واردات بعنوان عامل کنترل کننده قیمت ها لطمه شدیدی به زیر ساخت اقتصادی وارد نمود. هزینه های جاری، توسعه عملیات شرکتها و موسسات انتفاعی دولت یا وابسته به دولت سهم مهم تری از درآمدهای بودجه کل را بخود اختصاص داد، طی ۳ سال اول برنامه پنجم بیش از ۹۰ درصد از اعتبارات جاری مصوب برنامه به مصرف رسید، در حالیکه از کل اعتبارات عمرانی فقط ۳۲ درصد آن پرداخت شد. در طول برنامه پنجم هزینه از رشد ۴۸ درصد برخوردار گردید، در صورتیکه هزینه های عمرانی ۱/۵٪ کمتر از اعتبارات قانونی بود. بطور متوسط سالانه سی و پنج درصد بر حجم پول اضافه گردید، در صورتیکه در بهترین شرایط رشد امکان افزایش ظرفیت های تولیدی به قیمت ثابت هیچگاه از پانزده تا بیست درصد تجاوز ننمود، در امور واردات، گشایش اعتبار و واریز بروات و بطور کلی عملیات بازرگانی زیاد شد.

بخش بازرگانی که ۷/۷ درصد از سهم تولید ناخالص ملی را بخود اختصاص داده بود، بیش از ۲۵ درصد از اعتبارات سیستم بانکی را جذب نمود، بعلت سود زیاد که از عملیات بازرگانی نصیب بانکها شد بانکهای کشور تمایل زیادی به افتتاح اعتبار در امور واردات نمودند. در سال ۱۳۵۴ از چهار بانک معروف ملی، صادرات، سپه، تهران که ۶۵/۰۸ درصد از کل اعتبارات بانکهای تجاری کشور را در دست داشتند بترتیب بانک ملی ۶۹/۴ درصد بانک صادرات ۹۱/۵ درصد، بانک سپه ۹۸/۶ درصد و بانک تهران ۷۳/۱

درصد از اعتبارات خود را به تجارت خارجی و گشایش اعتبار بازرگانی اختصاص دادند. صنایع مونتاژ وارد شد و ایران برای بازارهای در حال رکود غرب یک تقاضای وسیع گردید. در قانون مقررات صادرات واردات ۱۳۵۳ تسهیلات زیادی در جهت واردات انجام شد. سود بازرگانی ۲۱۶ قلم از کالاها کاهش یافت حق ثبت سفارش از ۵/۵ درصد به یک درصد و ودیعه‌های گشایش اعتبار از ۴۰ تا ۱۰۰ درصد حسب مورد به ۱۵ درصد تقلیل یافت.

اینک ما در آستانه سده بیست و یکم با ضرب آهنگی مبهم به سوی توسعه گام بر می داریم. توسعه ای که به باور بسیاری از اندیشمندان و خرد ورزان همزاد نابرابری را در کنار دارد، وجود تناقض (پارادوکس) بین وضعیت موجود و موقعیت مطلوب و شرایط ناشی از برهم کنش این دو پدیده توأمان و متضاد از یک سو و تجربه های جهانی کار بست توسعه در طول بالغ بر یک سده در کشور های پیش رفته و به ویژه فقیر یا توسعه نا یافته و انگاره تجارت جهانی و جهانی شدن^{۳۰} ما را به باز خوانی الگوی توسعه و باز پیکر بندی^{۳۱} آن در کشور فرا می خواند

محمد خانی چهری

تیرماه ۱۳۸۷

پرسش های قانون امور گمرکی

۱- کدام گزینه غلط است:

- الف: حقوق گمرکی به موجب قانون و میزان جدول تعرفه سیستم هماهنگ دریافت می شود.
- ب: سود بازرگانی مالیات غیرمستقیم است.
- ج: سود بازرگانی به موجب قانون انحصار تجارت خارجی و تصویب هیئت وزیران دریافت می شود.
- د: حقوق ورودی همان حقوق پایه است.

۲- منظور از اظهار عبارتست از:

- الف: ذکر اوصاف کالا به نحوی که از غیر آن متمایز گردد.
- ب: تسلیم اظهارنامه به واحد احراز هویت.
- ج: پرداخت کلیه وجوهای قانونی به صندوق گمرک.
- د: ترخیص کالا از گمرک.

۳- وزن قانونی در گمرک عبارتست از:

- الف: وزن ناخالص مندرج در اسناد
- ب: وزن حقیقی کالا در گمرک
- ج: وزن ناخالص منهای وزن تقریبی ظرف به موجب آئین نامه گمرکی
- د: وزن مندرج در بارنامه حمل

۴- کالای تعمیری هنگام بازگشت فقط معادل:

- الف: ۲۰٪ ارزش سیف کالا به عنوان هزینه ورود می پردازد.
- ب: ۱۵٪ یا کمتر حسب مورد از ارزش کار انجام شده بعنوان حقوق گمرکی می پردازد.
- ج: ۱۵٪ ارزش کار انجام شده بعنوان حقوق ورودی می پردازد.
- د: ارزش مندرج در اسناد را به عنوان حقوق گمرکی می پردازد.

۵- کالا در ظروف غیرعادی با مأخذ بیشتر وارد و غیرقابل تفکیک است.

- الف: طرف و مظروف تواماً مشمول حقوق مأخذ بالاتر است.
- ب: طرف و مظروف تواماً مشمول حقوق مأخذ مؤخر است.
- ج: طرف و مظروف تواماً مشمول حقوق مأخذ کمتر است.
- د: طرف و مظروف الزاماً مشمول پرداخت حقوق جداگانه است.
- ۶- ارزش کالای ورودی مبنای محاسبه حقوق ورودی عبارتست از:
- الف: ارزش سیف کالا بر اساس نرخ ارز در روز اظهار
- ب: ارزش فوب کالا، مندرج در اسناد بعلاوه کلیه هزینه‌ها
- ج: ارزش سیف به اضافه کلیه هزینه‌ها تا اولین دفتر گمرکی مندرج در اسناد و بر اساس نرخ ارز در روز تسلیم اظهارنامه.
- د: ارزش عمده فروشی کالا در بازار داخلی منهای تخفیف‌های قابل قبول صادراتی و سود عادله.
- ۷- تاریخ صدور سند ترخیص
- الف: روزی است که سند به امضاء رئیس گمرک یا نماینده او برسد.
- ب: روز پرداخت وجوهای متعلقه قانونی به صندوق گمرک است.
- ج: روزی است که کالا ترخیص قطعی می‌شود.
- د: روز خروج کالا از گمرک می‌باشد.
- ۸- اسناد نادرست:
- الف: اسنادی است که خصوصیات کالا صحیح و منجز بیان نمی‌شود.
- ب: اسنادی است که مشخصات کالا با اسناد مطابقت ندارد.
- ج: اسنادی است که خصوصیات صحیح و منجز بیان نشده و مأخذ کمتر اظهار شده
- د: همان اسناد خلاف واقع با نام دیگر است.
- ۹- انوانتر یعنی:
- الف: بازدید کالا قبل از اظهار به منظور تهیه عدلبدی، نمونه‌برداری و ... است.

ب: تعیین تعرفه توسط گمرک اجرائی است.

ج: تقاضای تخفیف از گمرک بابت کالای آسیب دیده است.

د: بازدید کالا پس از ارزیابی است.

۱۰- ترانزیت داخلی عبارتست از حمل کالای:

الف: ورودی از گمرک خانه مجاز به گمرک خانه دیگر

ب: گمرک نشده از گمرک خانه مجاز به گمرک خانه دیگر ✓

ج: خارجی از یک نقطه مرزی به منظور عبور به خارج

د: انتقالی از یک وسیله نقلیه به وسیله نقلیه دیگر

۱۱- مهلت اعتراض به ارزش کالا توسط مودی:

الف: یکماه از تاریخ ابلاغ کتبی نظر گمرک می باشد. ✓

ج: سی روز از تاریخ ترخیص کالا است.

۱۲- مرور زمان قانونی در گمرک در موارد عادی:

الف: هشت ماه از تاریخ صدور سند ترخیص می باشد. ✓

ج: هشت ماه از تاریخ ترخیص قطعی است.

۱۳- جرائم اظهار خلاف واقع و یا با تسلیم اسناد نادرست به ترتیب چند درصد مابه التفاوت مبلغ

اظهار شده می باشند؟

الف: ۱۰٪ تا ۱۰۰٪ و ۵۰٪ تا ۱۰۰٪ ✓

ب: ۲۰٪ تا ۱۰۰٪ و ۱۰٪ تا ۲۰٪

ج: ۱۰٪ تا ۱۰۰٪ و ۱۰۰٪

د: کلاً ۱۰٪ تا ۱۰۰٪ حسب مورد.

۱۴- ارزش کالای صادراتی عبارت است از:

الف: بهای عمده فروشی بازار داخلی بعلاوه کلیه هزینه ها

ب: بهای عمده فروشی بازار داخلی به اضافه کلیه هزینه ها تا گمرک خروجی

✓ ج: بهای عمده فروشی بازار داخلی به علاوه کلیه هزینه‌ها تا گمرک خروجی براساس نرخ صادراتی کمیته

نرخ‌گذاری

د: ارزش سیف کالا بر اساس نرخ صادراتی کمیته نرخ‌گذاری

۱۵- به هنگام مفقود شدن اسناد وصول صاحب سند می‌تواند از گمرک درخواست:

ب: رونوشت گواهی شده نماید.

الف: المثنی نماید.

د: گواهینامه حاکی از مدلول سند نماید.

ج: فتوکپی نماید.

شش فقره ششم پیرامون گمرک

۱۶- در مواردی که ارزش نامتناسب باشد گمرک چگونه ارزش کالا را بررسی می‌نماید.

الف: مراجعه به آرشیو ارزش (سابقه)

✓ ب: مراجعه به سابقه (آرشیو)، فهرست قیمت صادراتی کشور مبدا، استعلام از بازار داخلی

ج: استعلام از فروشنده کالا

د: استعلام از بازار داخلی

۱۷- کالایی که ترخیص قطعی نشده وثیقه پرداخت کلیه وجوهی است که:

ب: به بدهی‌های قبلی صاحب کالا تعلق می‌گیرد.

الف: به ورود قطعی کالا تعلق می‌گیرد.

د: به کالا تعلق می‌گیرد.

✓ ج: به ورود قطعی کالا و بدهی قطعی تعلق می‌گیرد.

۱۸- کدام گزینه صحیح نیست.

الف: اشخاص حقیقی یا حقوقی که اسناد خرید یا حمل بانک و حواله ترخیص بنام آنها باشد صاحب کالای

بازرگانی محسوب می‌شوند.

ب: بانک گشاینده اعتبار تا قبل از ظهر نویسی اسناد عملاً صاحب کالا می‌باشد.

✓ ج: آورنده و حمل کننده کالا صاحب کالا است.

د: حواله ترخیص مقدمه صدور قبض انبار است.

۱۹- کالای موضوع سه بار نامه حمل با چند اظهارنامه تنظیم و اظهار می‌شود:

ب: سه اظهارنامه

الف: یک اظهارنامه

د: باید یک بارنامه داشته باشد و قابل ترخیص

ج: از یک تا سه اظهارنامه حسب مورد

نیست.

۲۰- در بارنامه مقصد C8F تهران است، شرکت حامل می خواهد کالا را ترانزیت داخلی نماید،

الف: این بارنامه به منزله اعطای وکالت از صاحب کالا و قبول ترانزیت داخلی از سوی گمرک است.

ب: این بارنامه به منزله معرفی نامه است.

ج: فقط صاحب کالا می تواند ترانزیت داخلی نماید.

د: فقط گمرک می تواند ترانزیت اداری نماید.

۲۱- حداکثر مهلت توقف کالا در انبارهای گمرکی زمینی، با احتساب مدت تمدید چقدر است؟

الف: ۲ ماه ب: ۴ ماه ج: ۴ ماه + ۴ ماه د: ۶ ماه

۲۲- حقوق ورودی کالاهای مورد مصرف در ساخت و بسته بندی کالاهای دیگر در مواردی که مشمول

ردیف تعرفه بیشتر از کالای آماده گردند وفق مقررات مشمول:

ب: ردیفهای تعرفه گمرکی بیشتر می گردد.

الف: ردیفهای تعرفه گمرکی کمتر می گردد.

د: ردیفهای تعرفه دستگاه: شیئی یا ماده آماده

ج: ردیفهای تعرفه مربوطه می گردد.

مربوطه می گردد.

۲۳- مهلت اعتراض اولیه مودی به مطالبه نامه کسر دریافتی و مهلت اعتراض ثانویه جهت ارجاع به

کمیسیون ماده ۵۱:

الف: سی روز، یک هفته از تاریخ ابلاغ قانونی است.

ب: یکماه، پانزده روز از تاریخ ابلاغ قانونی است.

ج: سی روز، یک هفته از تاریخ صدور مطالبه نامه در گمرک است.

د: کلاً سی روز است.

۲۴- کدامیک از اسناد ذیل به هنگام سوءظن قاچاق ممکن است به آن استناد نمود (اسناد مثبت گمرکی)؟

الف: سیاهه خرید (فاکتور)، پروفرما ۲۸۰/۶
ب: پروانه ورود گمرکی، پته مسافری، پروانه

کابوتاژ

ج: بارنامه حمل، قبض انبار
د: مانیفست (فهرست کل بار)

۲۵- گمرک ایران کالاهای وارده موجود و بین راهی و ترانزیت داخلی را در مقابل چه نوع خطراتی بیمه می نماید.

الف: زلزله، غرق شدن، سقوط، تصادفات و غیره
ب: کلیه خطرات All risk

ج: هر نوع خطراتی که در بیمه نامه بین المللی مرسوم است. ۲۸۰/۶
د: آتش سوزی، انفجار، اشتعال.

۲۶- کدامیک از موارد ذیل قاچاق گمرکی است:

الف: بیرون بردن کالا از گمرک با معافیت با اظهارنامه خلاف یا اسناد خلاف واقع

ب: تعویض کالای ترانزیت خارجی

ج: اظهار خلاف کالای مجاز مآخذ بیشتر ذیل ردیف کمتر

د: موارد الف و ب

۲۷- آراء کمیسیون های ماده ۵۱ و ۵۲ ق، ا، گ:

الف: فقط در خصوص امر رسیدگی شده قابل اجرا است.

ب: قابل تسری و تعمیم می باشد.

ج: در موارد مشابه قابل تسری است.

د: حداکثر دو بار قابل تسری است.

۲۸- آراء کمیسیون ماده ۵۱ تا چه میزان سقف ارزشی مابه التفاوت قطعی و غیر قابل تجدیدنظر است.

(بدون احتساب جریمه)

الف: پنج میلیون ریال و بیشتر
ب: یک میلیون ریال یا کمتر

ج: بیست و پنج میلیون ریال یا کمتر
د: پنج میلیون ریال یا کمتر

۲۹- تعداد اعضای اصلی کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی،

الف: گمرک پنج نفر، بازرگانی دو نفر

ب: گمرک پنج نفر، بازرگانی یک نفر، دارایی یک نفر ✓

ج: گمرک ۳ نفر، دارای ۲ نفر، دادگستری و بازرگانی ۲ نفر

د: کلاً پنج نفر (گمرک، بازرگانی، دادگستری، دارایی، اطاق بازرگانی)

۳۰- بر روی کالا ورودی یا لفاف آن نشانی یا نام بنگاهی است که موجب اغفال خریدار و مصرف کننده

می شود کالا:

الف: ممنوع ورود می باشد. ✓

ب: مجاز مشروط است.

ج: با مجوز بازرگانی قابل ترخیص است.

د: با اجازه گمرک ایران قابل ترخیص است.

۳۱- مودی در شهرستان فاقد گمرک مقیم است ابلاغ و پی گیری مطالبه نامه کسر دریافتی چگونه است؟

الف: توسط گمرک ایران.

ب: توسط اداره پست.

✓ ج: توسط اداره دارایی شهرستان مربوطه.

د: توسط دادگستری محل اقامت.

۳۲- کدامیک از موارد ذیل از پرداخت وجوه گمرکی بجز هزینه معاف هستند؟

الف: لوازم خانه ایرانیان مقیم خارجه با اقامت یکسال یا بیشتر و شش ماه آخر متوالی

ب: ظروف و لفاف عادی و متعارفی کالا

ج: اسباب سفر و ^{مسافر} مستعمل غیرتجاری همراه مسافر

✓ د: موارد الف، ب، ج

۳۳- ترخیص یکسره:

الف: همان حمل یکسره است.

ب: ترانزیت داخلی است.

ج: ارزیابی روی کامیون یا وسیله نقلیه است.

✓ د: ترخیص قطعی کالا از گمرک بصورت ارزیابی روی وسیله نقلیه است.

۳۴- آغاز مسئولیت گمرک یا بندر در قبال کالا از زمان صدور:

الف: گواهی تخلیه کالا بر اساس برگهای بارشماری تالی است.

ب: صورت مجلس تخلیه است.

ج: حواله ترخیص می باشد.

د: قبض انبار می باشد.

۳۵- معرفی نامه رسمی وزارتخانه ها، موسسات دولتی، سفارت خانه ها جهت ترخیص کالای متعلق به آنها:

الف: بجای وکالت نامه رسمی پذیرفته می شود.

ب: قابل قبول نمی باشد و باید توسط دادگستری تأیید شود.

ج: فقط تا مرحله اظهار قابل قبول است.

د: فقط جهت حمل کالا بصورت ترانزیت داخلی قابل قبول است.

۳۶- کالای ورود قطعی موجود در گمرک مشمول ماده ۳۱ (ق، ا، گ) نیست ولی مشمول پرداخت جریمه اظهار

خلاف است، تبدیل به ورود موقت چگونه است؟

ب: فقط می بایست مرجوع شود.

الف: امکان پذیر نیست.

د: با نظر کمیسیون بدوی قابل تبدیل است.

ج: با پرداخت جریمه قابل تبدیل است.

۳۷- آغاز عملیات ارزیابی زمانی است که:

الف: اظهارنامه بنام کارشناس ظهرنویسی شود.

ب: اظهارنامه ثبت در دفتر کوتاه شود.

ج: اظهارنامه ثبت در دفتر سرویس ارزیابی شود.

د: اظهارنامه توسط متصدی سرویس ارزیابی بنام ارزیابان ظهرنویسی شود.

۳۸- جریمه کالای کسر تخلیه مشمول ردیف تعرفه ممنوع الورد در صورت مشمول چقدر است؟

الف: معادل ۱/۵ برابر بهای سیف کالا

ب: معادل دو برابر ارزش سیف کالا

ج: معادل دو برابر حقوق ورودی

د: معادل یک برابر ارزش سیف کالا

۳۹- بهنگام برگشت کالای تعمیری، قطعات تعویض شده مشمول:

الف: پرداخت ۱۵٪ ارزش کار انجام شده به عنوان حقوق گمرکی می باشد.

ب: مشمول معافیت از حقوق پایه و اجرای مقررات عمومی صادرات و واردات می باشد.

ج: پرداخت حقوق ورودی ردیف تعرفه کالای تعویض شده و اجرای مقررات عمومی صادرات و واردات

می باشد.

د: پرداخت حقوق پایه ردیف تعرفه کالای تعویض شده می باشند.

۴۰- نحوه اجرای مقررات و پرداخت حقوق ورودی کالاهای ورود موقت فصل پنجم آئین نامه اجرایی

(ق، ا، گ) به هنگام تبدیل به ورود قطعی چگونه است؟

الف: مشمول مقررات زمان تبدیل و حقوق ورودی زمان ورود است.

ب: مقررات و حقوق ورودی زمان ترخیص لحاظ می شود.

ج: مقررات و حقوق ورودی زمان ورود شامل می شود.

د: قابل تبدیل نمی باشد.

۴۱- اقامتگاه صاحب کالا یا نماینده قانونی در اظهار نامه کدام است؟

ج) همانست که در اظهار نامه گمرکی یا تقاضانامه قید گردیده است و در صورت تغییر میبایست فوراً

اطلاع داده شود چون در غیر اینصورت کلیه اخطاریه ها ، دعوتنامه ها ، احکام کمیسیونها و اجرائیه ها به

همان نشانی قبلی ابلاغ میگردد و در حکم ابلاغ قانونی است.

۴۲- موارد استفاده دفتر کوتاژ و کاربرد آن را بنویسید .

دفتر کوتاژ (توزیع کار) دفترست که مشخصات کامل کالا و نام ارزیابان در قسمت ورود آن ثبت و پس از

امضاء پروانه جهت خروج از آن دفتر (رسید از صاحب کالا در قبال تحویل پروانه) استفاده می شود و

برای دسترسی سریع به اظهارنامه وجود این دفتر (یا تعریف یک فایل در کامپیوتر) بسیار سودمند است

و شماره کوتاژ معرف آدرس و نشانی درست اظهارنامه است. متأسفانه در سیستم برنامه نویسی

کامپیوتری در حال حاضر توجهی به این قسمت مهم نگردیده است.

۴۳- اسناد مثبت: اسنادی است که در موارد ظن قاچاق در گمرک و دادگاه ممکن است به آن استناد شود مانند پروانه های ورود گمرکی، پته مسافری، پته قبض سپرده، پته عبور داخلی (احکام صادره از سوی گمرکات برای جابجائی کالا)، پروانه (ترانزیت خارجی، کابوتاژ، مرجوعی، ورود موقت، صدور موقت) مشروط به تطبیق مشخصات کامل کالا با آنها و رعایت تناسب فاصله بین تاریخ صدور سند و تاریخ کشف کالا با توجه به نوع و نحوه مصرف آن

۴۴- ارزیابی کالا را بیان کنید.

معاینه و ارزیابی کالای اظهار شده شامل مشخصات ظاهری، شمارش، تعداد نگله ها، بررسی نوع آنها، علامت نگله ها توسط ارزیاب است، در صورت بروز اختلاف ارزیابی متوقف میگردد و شرح اختلاف در ظهر اظهار نامه گزارش می گردد، اظهار نامه به رئیس سرویس مسترد می شود، در صورت عدم سوء نیت در اختلاف پس از رفع اشتباه ادامه عملیات ارزیابی آغاز و در صورت سوء نیت صورت مجلس تخلف تنظیم و متخلف تعقیب قانونی می شود، اگر کالا یکسان و یکنواخت باشد ارزیاب چند بسته انتخاب و بررسی می نماید و اگر کالا یکنواخت نباشد و دارای عدلبندی باشد بر این اساس چند نگله بررسی و ارزیابی می نماید در صورتیکه در هر دو حالت فوق (یکنواخت بدون عدلبندی، متنوع دارای عدلبندی) مشخصات کالای ارزیابی شده با اسناد فوق دارای اختلافی بیش از ۵٪ (پنج درصد) نباشد، ارزیاب از باز کردن بقیه کالا صرف نظر مینماید.

توجه: هرگاه صاحب کالا مبلغی بیش از حد مقرر پرداخت نماید مراتب باید توسط مسئولین (ارزیابان) در ظهر اظهار نامه گزارش و به صاحب کالا اعلام شود و اضافه پرداختی (در صورت تقاضای دینینج) مسترد شود. هرگاه صاحب کالا به دلیل (ناجیز بودن مبلغ، زمان استرداد...) از دریافت اضافه پرداختی خودداری نماید باید انصراف خود را کتبا در ظهر اظهار نامه بنویسد "نسبت به اضافه پرداختی اعتراضی ندارم" در این حالت صاحب کالا یا نماینده قانونی وی حق استرداد اضافه پرداختی را حتی پس از ترخیص و در مهلت ۸ ماهه ماده ۱۶ ندارد. (ماده ۱۱۲ ق ۱-ک)

۴۵- حداکثر زمان نگهداری اظهار نامه و ظهر نویسی و گزارش کار توسط ارزیابان ۲۴ ساعت است.

۴۶- اظهار نامه متمم و پروانه متمم و تخلفنامه (دیس پانس *Dispance*) را بنویسید.

جواب به هنگام بروز اختلاف دو برگ اظهارنامه به عنوان متمم با ردیفهای استنباط (نوع کالا، تعرفه، ارزش، حقوق گمرکی، سود بازرگانی) و اظهار (در دو سطر یا چند سطر افقی و در صورت تنوع و زیاد بودن ردیفهای استنباطی از اظهار نامه های متمم دیگر) تنظیم و مابه التفاوت (ارزش، حقوق گمرکی، سود بازرگانی) پس از کسر ارقام اظهار از استنباط را در ستون عمودی اظهارنامه منتقل و مابه التفاوت (۶/۱۵٪، ۱۱/۵٪، سایر عوارض و هزینه های احتمالی) را محاسبه و مبلغ کل مابه التفاوت را بدست می آوریم آنگاه مراتب بروز اختلاف را در برگهای تخلفنامه (دیس پانس *Dispance*) در ستونهای مربوط می نویسیم نام متخلفین، نام ارزیاب و کارشناس و در قسمتی اظهار نظر صاحب کالا یا نماینده قانونی وی توسط آنها نوشته می شود که معمولا با این عنوان "تظیر سوء و قصدی عمدی وجود نداشته است" توسط آنها نوشته و امضاء می شود آنگاه جریمه مقرر حسب مورد توسط رئیس گمرک یا معاون فنی و یا رئیس سرویس (در صورت تفویض اختیار) تعیین و طی قبض درآمد جداگانه به صندوق پرداخت می شود در مورد مبلغ ما به التفاوت نیز بمانند زمان اظهار ما به التفاوت پرداختی طی فیش بانکی با اظهار نامه اصلی به صندوق ارسال و دریافت می شود. در صوتیکه صاحب کالا معترض باشد و مدیر گمرک موافقت نماید (بر اساس ماده ۲۱ ق-۱-گ) صاحب کالا می تواند در صوتیکه کالا مجاز یا مشروط (احراز شرط شده باشد) و ممنوع نباشد مابه التفاوت را تا حصول نتیجه نهایی از گمرک ایران با پرداخت بصورت سپرده توزیع و کالا را ترخیص نماید. باید توجه داشت بر اساس اظهار نامه متمم پروانه متمم نیز صادر میگردد که ارشی جز حمل کالا ندارد.

۴۷- گواهی نامه حاکی از مولول سند را تعریف کنید.

جواب: صدور المثنی یا رونوشت گواهی شده (مصدق) از اسناد وصول (اسنادیکه بموجب آن تمام یا قسمتی از حقوق عوارض گمرکی دریافت می شود) مطلقا ممنوع است ولی صاحب سند (صاحب کالا یا نماینده قانونی) می تواند از گمرک درخواست کند گواهی نامه حاکی از مولول سند (دلالت بر مشخصات

فانونی آن سند) نماید در اینحالت اگر سند (پروانه گمرکی) قبل یا بعد از خروج کالا از گمرک مفقود شده باشد حکم مربوطه صادر می شود.

۴۸- نحوه اخذ سپرده و مجوزهای لازم را در ترانزیت داخلی شخصی بیان نمائید.

جواب: ترانزیت داخلی شخصی کالاهای ممنوع، غیر مجاز، مشروط با مجوز گمرک ایران انجام میگردد، در این حالت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی بصورت سپرده و هزینه ها نقدا دریافت می شود.^۱

۴۹- هر گاه کالای ترانزیت خارجی ظرف مهلت مقرر و یا پس از تمدید از کشور خارج نشود، نحوه واریز وجه الضمان چگونه است.

جواب: کالای مجاز، سپرده عینا با صدور پروانه گمرکی به درآمد مربوط منظور و در مورد کالای غیر مجاز و مجاز مشروط با تنظیم صورتمجلس کشف قاچاق به عنوان ارزش کالا و جریمه متعلق ضبط و تماما در آمد قطعی منظور می شود.

۵۰- سند ترخیص را تعریف کنید. جواب: هر سند گمرکی است که تمام یا قسمتی از حقوق و عوارض و هزینه های گمرکی و سود بازرگانی بموجب آن دریافت می شود، تاریخ صدور سند روزی است که سند بامضاء رئیس گمرک یا نماینده او رسیده باشد، تاریخ صدور سند مبدأ مرور زمان قانونی می باشد و روز صدور آن و روز ابلاغ مطالبه نامه کسر دریافتی یا تقاضای استرداد اضافه پرداختی جزء مهلت مزبور نمیباشد.

۵۱- شرایط درخواست رد اضافه دریافتی را بیان کنید.

جواب: ۱- درخواست روی اوراق چاپی در چهار نسخه (یا تقاضای معمولی) ثبت در دفتر اندیکاتور (قاطع مرور زمان است) ۲- سپری نشدن مهلت ۸ ماه مرور زمان ۳- تقاضا مربوط به یک اظهارنامه باشد (یا هر سند و وصول) ۴- اصل سند پرداخت (پروانه گمرکی، قبض سپرده، ...) پیوست درخواست باشد و در صورت فقدان سند، اخذ تعهد از صاحب کالا (بمنظور مسئولیت در کشف فساد ناشی از فقدان سند) الزامی است ۵-

^۱. مواد ۱۲۶، ۱۲۲ آئین نامه

بیش از یک هزار ریال باشد ۶- در صورت ارائه وکالت نامه وسیله نماینده در قسمت مورد وکالت، حق استرداد اضافه پرداختی لحاظ شده و بهنگام استرداد معتبر باشد و یک نسخه به تقاضا الصاق شود.

۵۲- شرایط مطالبه نامه کسر دریافتی را بیان نمائید.

جواب: ۱- بیش از یک هزار ریال باشد ۲- مهلت مرور زمان عادی ۸ ماه و توام با اسناد نادرست یکسال گذشته و یا قطع مرور زمان شده باشد.^{۳۲}

۵۳- پیک سیاسی را تعریف کنید. جواب: شخصی است که از طرف وزارت امور خارجه حامل نوشتجات رسمی بعنوان سفارتخانه های آن دولت در کشورهای خارج یا بالعکس بوده و یا حامل اسناد رسمی سفارت دولتی در یک کشور به عنوان سفارت دیگر همان دولت در کشور ثالث باشد.

۵۴- بسته های پست سیاسی را تعریف کنید. جواب: بسته های محتوی نوشتجات رسمی دولتی بامهر وزارت امور خارجه یا نمایندگیهای سیاسی کشور ایران یا دول خارجه لاک و مهر شده (پلمپ) و با عبارت *E.O.C.D* یا هر عبارت دیگری که مفهوم اسناد یا پست سیاسی را برساند.^{۳۳}

۵۵- مرسولات پستی را تعریف نموده و انواع آن را بیان نمائید. جواب: مرسولات پستی به اشیائی اطلاق می گردد که طبق ضوابط و قوانین پست قبول، مبادله، توزیع می شوند و بر دو قسم است.

الف) مراسلات پستی: شامل نامه، کارت پستی، مطبوعات، نمونه تجاری، بسته های کوچک، فنوپست، نوار، صفحه های پر شده همانند مطبوعات بر بسته مخصوص نابینایان.

^۱ در صورت عدم شناسائی آدرس صاحب کالا، اخطار گمرک به وکیل یا نماینده قانونی یا حق العمل کار قاطع مرور زمان خواهد بود. اخطار گمرک به نماینده، وکیل، حق العمل کار بار مالی نداشته ولی محمل حقوقی دارد. نمایندگان پس از اخطار موظف هستند مراتب را به صاحب کالا سریعاً اطلاع دهند.

^{۳۲} مستند به بند ۳ ماده ۲۷ کنواکسیون وین هیچگونه اشیائی غیر از نوشتجات فوق یا اشیاء مورد استعمال رسمی دولتی (طبق قرارداد وین) نباید با پست سیاسی حمل شود. تلکس، فاکس، ماشین تحریر اداری در حد کنواکسیون نیز بلامانع است.

^۱ در صورت عدم شناسائی آدرس صاحب کالا، اخطار گمرک به وکیل یا نماینده قانونی یا حق العمل کار قاطع مرور زمان خواهد بود. اخطار گمرک به نماینده، وکیل، حق العمل کار بار مالی نداشته ولی محمل حقوقی دارد. نمایندگان پس از اخطار موظف هستند مراتب را به صاحب کالا سریعاً اطلاع دهند.

^{۳۳} مستند به بند ۳ ماده ۲۷ کنواکسیون وین هیچگونه اشیائی غیر از نوشتجات فوق یا اشیاء مورد استعمال رسمی دولتی (طبق قرارداد وین) نباید با پست سیاسی حمل شود. تلکس، فاکس، ماشین تحریر اداری در حد کنواکسیون نیز بلامانع است.

ب) امانات پستی: عبارتست از کلیه بسته های پستی (بجز نامه و کارت پستی) که معمولاً تا وزن ۲۰ کیلو گرم تابع شرایط خاص وزن و بسته بندی می باشد.

۵۶- فروشگاه آزاد *Free Shop* و نحوه ورود و خروج کالا را از لحاظ رویه های گمرکی بیان کنید.
جواب: این فروشگاه در فرودگاه های بین المللی تحت نظارت گمرک دایر می گردد و با موافقت قبلی گمرک ایران اجازه می یابد کالا های محصول داخل و خارج را با معافیت از دریافت حقوق و عوارض گمرکی سود بازرگانی به مسافری که از فرودگاههای مذکور به خارج از کشور مسافرت می نماید در درون هواپیما و پس از اخذ کارت پرواز و در بسته بندی لاک و مهر شده بفروشند.
نحوه ورود و خروج کالا به انبار و تسویه دفاتر:

الف: کالای مصنوع داخلی پس از ورود بانبار و فروش با صدور پروانه صادرات قطعی تسویه می شود.
ب: کالای مصنوع خارجی با صدور پروانه ورود موقت وارد فروشگاه می شود و پس از فروش تمام یا قسمتی از آن با صدور پروانه مرجوعی تسویه میشود مدت توقف کالا در انبار فروشگاه ۶ ماه از تاریخ صدور سند ورود بانبار و در موارد استثنائی تا ۶ ماه دیگر قابل تمدید است، پی از انقضای صورت عدم مرجوع نمودن به خارج از کشور یا ترخیص با اجرای مقررات مشمول قوانین متروکه میگردد.
۵۷- نحوه استعلام گمرک در مورد اسناد خرید کالا یا موارد دیگر از کشور فروشنده کالا چگونه است. جواب: گمرک می تواند از صاحب کالا بخواهد صحت مندرجات اسناد و مدارک تسلیمی و قیمت و موارد دیگر را به تصدیق اطاق بازرگانی کشور مبدا یا دفتر اسناد رسمی محل صدور آنها رسانده و بگواهی کنسول گری دولت ایران در کشور مبدا نیز برساند.^{۳۲}

۵۸- نحوه تغییر تشریفات گمرکی را بیان کنید. جواب: مستند به ماده ۳۹۴ آئین نامه اجرائی (ق-۱)-
گ) این تغییرات که شامل تغییر رقم و نحوه تنظیم اظهار نامه و تشریفات حسب ضرورت روز می باشد در حیطه اختیارات گمرک ایران است. حذف تطبیق اسناد و جایگزینی احراز هویت، اجرای سیستم مکانیزه

^{۳۲} ماده ۹۷ آئین نامه قانون امور گمرکی

گمرکی نگار^{۳۵}: ASYCUDA^{۳۶}، اظهار نامه SAD^{۳۷} (سند واحد اداری)، کانالهای سبز و قرمز در فرودگاهها،

اجرای طرح دولتی و موارد دیگر.

۵۹- حق العمل در گمرک را تعریف کنید.

جواب: شخصی (حقیقی، حقوقی) است که تشریفات گمرکی کالای دیگری را بوکالت انجام می دهد و باید دارای پروانه حق العمل کاری و کارت بازرگانی (رشته حق العمل کاری) باشد، در غیر اینصورت میتواند مجوزهای موردی گمرک ایران حداکثر ۱۰ بار در سال اقدام نماید. اخذ پروانه حق العمل کاری مستلزم دارا بودن شرایط مندرج در ماده ۳۷۷ آئین نامه و موفقیت در آزمون کتبی و مصاحبه حضوری می باشد حق العمل کار نمی تواند با کارت بازرگانی خود (رشته حق العمل کاری) اقدام به ورود و صدور کالا نماید. هرگاه صاحب کالا شخص حقوقی باشد، وکالتنامه میبایست توسط فردی از دارندگان امضاء مجاز اصالتاً از طرف خود و وکالتاً از طرف بقیه دارندگان امضاء مجاز امضاء و اظهار شود گمرک مکلف است در این حالت اساسنامه شرکت و آگهی آخرین تغییرات، مندرج در روزنامه رسمی را بررسی نماید. امر فوق در مواردیکه صاحب کالا شخصا اظهار نامه را امضاء می نماید و کالا متعلق به شخص حقوقی است هم صادق و نافذ است.

هر گاه حق العمل کار بخواهد عملیات اظهار و ترخیص کالا را توسط کارمندان مؤسسه خود انجام دهد در وکالتنامه صادره از سوی صاحب کالا در قسمت حدود اختیارات عبارت "دارای حق توکیل به غیر ولو کراراً" قید شود.

اگر کارمند حق العمل کار دارای وکالتنامه نبوده و صرفاً معرفی نامه داشته باشد حق امضاء اظهار نامه را نداشته و می تواند به اظهار کننده در جریان تشریفات گمرکی کمک نماید، اگر وکالتنامه داشته باشد میتواند اظهار نامه را امضاء و سپس اظهار و کالا را ترخیص کند. در هر حال حق العمل کاران، تجارتخانه ها و مؤسسات بازرگانی بهنگام اعزام کارمندان خود به گمرک موظفند تعهد نامه مدلول ماده ۳۸۲ را مبنی

^{۳۵}. نگار: نظام گمرکی آسان رایانه ای

^{۳۶}. Asycuda-Automated-system for Customs Data

^{۳۷}. SAD-Single Administrative Document

اظهارنامه SAD سند واحدی است که می تواند تمامی رویه های اظهار کالا را با ذکر کد مخصوص به آن رویه بپذیرد.

بر جبران ضرر و زیان و جریمه احتمالی بر اثر تخلفات گمرکی ناشی از اعمال مستخدمین خود صادر و به گمرک ارائه نمایند.

۶۰- شرایط صدور قبض سپرده و کاربرد آن را بیان کنید.

جواب: در مواردیکه اخذ ما به التفاوت یا جریمه بصورت تودیع می باشد قبض سپرده مدلول ماده ۳۹۳ آئین نامه اجرائی صادر میشود در این قبض مبلغ، مدت، علت صدور (اختلاف تعرفه، ارزش، وصول عواید گمرکی، نبود اسناد پیوست مانند گواهی مبدا) تاریخ سررسید، نام گمرک واریز کننده، صاحب کالا، شماره پروانه گمرکی و ...

واریز قبض سپرده: به هنگام انقضای مدت یا در صورتیکه صاحب کالا تا پایان مهلت (معمولاً شش ماه) مندرج به گمرک مراجعه ننماید و یا پس از ابلاغ رای کمیسیون به صاحب کالا و انقضای مهلت یک هفته مذکور، با صدور پروانه گمرکی و با گمرک طی حکمی اقدام به واریز قبض سپرده خواهد نمود. وجه قبض سپرده بابت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی و هزینه ها با صدور پروانه گمرکی بدرآمدهای مربوط واریز می شود. مبدا، مرور زمان رد اضافه دریافتی قبض سپرده ۸ ماه از تاریخ صدور قبض واریز به درآمد متفرقه و یا صدور پروانه گمرکی فوق می باشد.

۶۱- انوانتر را تعریف کنید. جواب: صاحب کالا ضمن تقاضای کتبی و ارائه اسناد مالکیت کالا میتواند از گمرک تقاضای بازدید کالا را قبل از اظهار نماید. این درخواست می بایست در اجرای موارد درخواستی از قبیل توزین، تجدید لفاف و بسته بندی، خشک نمودن، تفکیک، نمونه گیری، برداشتن کاتالک، نمونه کالا جهت استعلام تعرفه، غیره صریح باشد انوانتر با حضور و نظارت مستمر مأمورین گمرک ولی بدون دخالت مستقیم آنان انجام می گیرد و در هر حال اگر انوانتر موجب خسارت کالا گردد، گمرک مسئول نبوده و هیچگونه تخفیفی در وجوه مقرر داده نخواهد شد. در پایان عملیات می باید کلیه مراتب صورت مجلس و یک نسخه به انبار تسلیم گردد.^{۳۸}

^{۳۸} ماده ۹۸ آئین نامه اجرایی، واژه انوانتر: بنظر می رسد این واژه (inventory) از مفهوم صورت برداری موجودی، سیاهه کردن، فهرست، اقتباس شده باشد. برای اطلاع بیشتر در باره شرایط انبار و سایر موارد ن.ک به (خانی چهری، محمد، خدمات گمرکی و بندری، انبارداری پیشرفته واتوماسیون - ۱۳۸۶ انتشارات وکیل).

۶۲- استعلام تعرفه را قبل و بعد از ورود کالا در گمرک بیان کنید.

جواب: الف: استعلام قبل از ورود کالا صرفاً توسط اداره کل تعیین ارزش و تعرفه انجام می گیرد. این استعلام زمانی برای صاحب کالا و گمرک الزام آور است که مستند به رای کمیسیون بوده و کالای مورد بحث برای یکبار گشایش اعتبار شده باشد و تا یکسال پس از تاریخ تعیین تعرفه و ابلاغ آن به استعلام کننده وارد و در سال ورود با رعایت مقررات (ص، و) مجاز و از هر لحاظ مشابه کالای مورد استعلام تعرفه بندی باشد.

ب: استعلام تعرفه پس از ورود کالا: توسط گمرک اجرایی مربوط می باشد، صاحب کالا مستند به ماده ۹۹ آئین نامه با درخواست کتبی و پرداخت هزینه تعرفه برای هر قلم کالا می تواند قبل از اظهار تقاضای تعیین تعرفه نماید و گمرک اجرایی موظف به پاسخگویی است. در هر حال آراء صادره توسط گمرکات اجرایی بجزء در مواردیکه مستند به رای کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی بوده که در خصوص مورد الزام قانونی دارد، در سایر موارد مشورتی است و گمرک می تواند نظر قبلی خود را فسخ نموده و تعرفه جدیدی ارائه دهد. صاحب کالا بهنگام استعلام تعرفه می بایست کلیه مدارک درخواستی گمرک از قبیل نمونه کالا، برگ آنالیز، بروشور و به گمرک ارائه نماید.

۶۳- آیا کالای چند ردیف ماینفست یا بارنامه حمل را می توان در یک اظهارنامه اظهار نمود؟ مورد را شرح دهید.

جواب: خیر کالای دو یا چند ردیف ماینفست را باید در دو یا چند اظهارنامه اظهار نمود. ولی صاحب کالا می تواند برای یک ردیف ماینفست کالای خود که بیش از یک بسته باشد در چند نوبت اظهارنامه تنظیم نماید.^{۳۹}

مثال- کالای یک فقره قبض انبار و بارنامه حمل ۴۰۰ دستگاه موتور سیکلت است. صاحب کالا میتواند یک تا چهار صد فقره اظهارنامه تنظیم نماید که بجز موارد خاص بدلیل هزینه و اشکالات احتمالی معمولاً به یک اظهار بسنده می گردد.

^{۳۹} ماده ۱۰۰ آئین نامه اجرایی.

در هر حال یک بسته را نمی توان تفکیک نموده، بجز در مواردیکه قسمتی از کالا ممنوع ورود باشد که قبض انبار تفکیکی صادر می گردد.

۶۴- معرفی نامه رسمی مؤسسات دولتی و سفارتخانه ها (با گواهی وزارت امور خارجه) در مورد کالای متعلق به آنها بجای چه سندی در گمرک پذیرفته می شود؟ جواب: وکالت نامه رسمی

۶۵- وظایف "احراز هویت" را بیان کنید.

جواب: قبول اظهار نامه بدون خط خوردگی، بررسی اسناد حمل و خرید، مجوزهای لازم، نرخ ارز، احراز مالکیت، وکالت، روزنامه رسمی و اساسنامه اشخاص حقوقی و دارندگان امضاء مجاز در مالکیت و وکالت، مشخصات کالا (نام و ردیف تعرفه کالا، نوع، تعداد، وزن، ارزش مآخذ حقوق گمرکی، سود بازرگانی، عوارض و هزینه) و بررسی کلیه محاسبات در اظهار نامه و سپس لاک و مهر اظهار نامه مهر و امضاء آن.

۶۶- اصطلاح در "جریان ارزیابی" چگونه است؟^{۲۰}

جواب: بهنگام کمبود بعضی از اسناد پیوست اظهار نامه مانند گواهی مبدأ، پروفرمای اصلاحی، مجوزها، اظهار نامه با موافقت مسئولین گمرک و پس از قبول اظهار نامه توسط احراز هویت با قید عبارت "در جریان ارزیابی-ترخیص موکول به ارائه..." وارد شبکه سرویس ارزیابی می گردد. بدیهی است خروج و ترخیص کالا منوط به احراز موارد خواسته شده توسط احراز هویت می باشد. بجز در موارد الزام آور سعی شود که اظهار نامه پس از رفع نواقص و کامل وارد فرآیند سرویس ارزیابی گردد.

۶۷- کدامیک از کالاهای متروکه معدوم می شود و این عمل چگونه انجام می گردد.

جواب: جراید، کتب، مطبوعات، فیلم، نوار پر شده، صفحه گرامافون، تصاویر مخالف (نظم و عفت و شئون ملی و مذهب رسمی) کشور، کالایی که از نظر کشاورزی یا بهداشتی و سایر مراجع قانونی آلوده و غیر قابل مصرف و فاسد باشد، با حضور نماینده دادستان محل و تنظیم صورت مجلس معدوم میگردد. در مورد

^{۲۰}. تبصره (۲) ذیل ماده (۱۳۱) آئین نامه اجرایی.

لفاف کالا در صورت تفکیک شدن از کالا لفاف معدوم و در غیر اینصورت کالا و لفاف با تنظیم صورت مجلس معدوم می گردد.

اسلحه و مهمات جنگی به وزارت دفاع و اسلحه شکاری با ارائه مجوز وزارت دفاع فروخته میشود مسکوک (بجز طلا و نقره) به خزانه واگذار می شود، ساکارین، مرفین، کوکائین، مواد مخدر، دارو، سموم به وزارت بهداری تحویل می گردد. کالای مشروط در صورت عدم احراز شرایط (فروش مشروط) معدوم و یا به مؤسسات دولتی ذیربط واگذار می شود.

۶۸- نحوه پرداخت یا عدم پرداخت غرامت بهنگام وارد آمدن خسارت به کالا از سوی گمرک به صاحب کالا چگونه است؟

۶۹- الف: موارد پرداخت غرامت، هر گاه در مدت توقف کالا در اماکن گمرکی یا در اثنای حمل بصورت ترانزیت داخلی اداری کالا از بین رفته یا به آن خسارت وارد شود، گمرک موظف به پرداخت غرامت است. ب: مواردیکه گمرک غرامت نمی پردازد، ۱- فقدان و خسارت بر اثر سوانح غیر مترقبه و طبیعی با رعایت مواد ۳۴ (ق، ا، گ): ۶۴ آئین نامه ۲- بروز خسارت بهنگام ارزیابی با حضور و مباشرت صاحب کالا یا نماینده او ۳- بروز خسارت در اثنای حمل و قبل از تحویل به گمرک یا حمل یکسره، ترانزیت داخلی غیر ارداری (شخصی) ۴- ایجاد خسارت در انبارهای اختصاصی، عمومی، رسمی، سرد خانه^{۳۱}.

توجه: جبران خسارت صاحب کالا از طرف گمرک یا بندر رافع مسئولیت انبار دار و مامورین ذیربط (بجز موارد خارج از اختیار نخواهد بود و حتی اگر خسارت پرداخت نشود، مامورین در قبال گمرک مسئول هستند، گمرک علاوه بر خسارت تادیه شده مال، حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی و هزینه ها و عوارض مربوط که بزیان دولت شده از محل تضمین یا حقوق و مزایای مامورین وصول و یا برداشت می نماید.

۷۰- مسئولیت گمرک یا بندر نسبت به کالای تخلیه شده از چه زمانی آغاز می گردد؟

^{۳۱}. مواد ۸۹ تا ۹۲ آئین نامه اجرایی، ن. گ به انبارداری در گمرک "خان چهری- مرکز آموزش و تحقیقات گمرک ایران دیماه ۱۳۷۲.

جواب: از تاریخ امضاء فهرست خلاصه کار (براساس اوراق بار شماری "تالی") که بمنزله گواهی تخلیه میباشند.

۷۱- برگ تسویه قطعی کالا چند روز پس از خاتمه عملیات تخلیه از طرف گمرک یا بندر تحویل گیرنده کالا به مؤسسه حمل و نقل کشتیرانی ارائه می شود. جواب: ۱۵ روز

۷۲- وظیفه ماموران گمرک و بندر بهنگام تخلیه کالاهای دست خورده و شکسته چگونه است. جواب: پس از تخلیه کامل محمولات سالم، این بسته ها بررسی و با تنظیم صورتمجلس و ذکر موارد شکستگی یا دستخوردگی توزین و اصلاح لفاف مجدد شده و در صورت نیاز به امکان گمرکی تحویل می گردد.

۷۳- موارد معافیت از پرداخت هزینه انبار داری را بیان کنید.

جواب: ۱- تأیید نظر صاحب کالا بهنگام بروز اختلاف (بجز موارد مقرراتی)، از تاریخ اظهار تا اعلام نظر قطعی. ۲- مدت زمانی که دستورات دولتی و نظر گمرک من غیرحق مانع ترخیص کالا گردیده است و این امر به تأیید گمرک ایران رسیده باشد. ۳- فاصله زمانی بین اظهار و ترخیص کالا بصورت متعارف و روز پس از صدور سند ترخیص و در صورت تعطیل روز پس از تعطیل. ۴- کالاهای سنگین وزن و ترافیکی در بنادر و یا سایر گمرکات از تاریخ صدور سند ترخیص به ترتیب ۱۵ روز و ۱۰ روز. ۵- فاصله زمانی بین راهی ترانزیت داخلی، ۶- ۱۰ روز اول ورود بسته های مسافران خارجی به انبار ترانزیت^{۲۲}

۷۴- نحوه محاسبه هزینه باربری در امکان غیر گمرکی، غیربندری چگونه است؟

جواب: هزینه باربری در امکان غیر گمرکی و غیربندری دریافت نمی شود، ولی اگر قسمتی از عملیات باربری در این امکان توسط گمرک انجام گردد، ۲۰٪ هزینه باربری ورودی یا صدوری^{۲۳} توسط گمرک اخذ میشود.

۷۵- نحوه محاسبه هزینه باربری در حمل یکسره و ترخیص یکسره را بیان کنید. جواب: در صورتیکه عملیات در امکان گمرکی و بوسیله سرویس باربری گمرک یا بندر انجام گیرد صد در صد هزینه باربری

^{۲۲} ماده ۵۷ اگر بسته ها یا چمدان در ماینت قید شده باشد مشمول ضوابط کالای انتقالی می گردد به انبارداری - خان چهری

دیماه ۱۳۷۲ ارجاع میگردد

^{۲۳} کالای صادراتی از پرداخت ۷۵٪ هزینه باربری معاف است.

و اگر هیچگونه عملیات وسیله سرویس باربری گمرک یا بندر انجام نشود ۱۰٪ هزینه باربری و در صورت انجام قسمتی از عملیات فوق توسط گمرک یا بندر ۲۰٪ هزینه باربری اخذ می شود.

۷۶- موارد اخذ انبار داری چگونه است. جواب: ۱- از تاریخ شانزدهم تسلیم ماینفست، بارنامه، صدور قبض انبار، اظهار نامه اجمالی، در هر حال از روز دهم تخلیه کالا تعلق می گیرد. ۲- از روز اظهار تا خروج کالا با رعایت موارد معافیت در پرداخت مطروحه در سؤال. ۳- در صورتیکه کالا پس از روزهای متعارف پس از امضای پروانه از گمرک خارج نشود، برای تمام مدت انبارداری تعلق میگیرد. ۴- از روز یازدهم توقف بسته های مسافران خارجی به انبار ترانزیت تا خروج کالا و از روز ششم جلسه حراج یا اخطاریه اصابت مزایده. ۵- از روز ششم تحویل کالای مرجوعی به گمرک مرز خروج انبارداری بماند کالای وارداتی اخذ می شود. ۶- از روز ششم توقف کالای ترانزیت خارجی در انبار ورودی و از روز ششم توقف کالای انتقالی، انبارداری کالای متروکه از تاریخ تعلق تا روز فروش یا ارسال به فروشگاه مشروط بفروش کالای ظرف چهارماه پس از اخطار ۲۰ روزه.

۷۷- شرایط ترخیص کالای همراه مسافر در موارد جنبه غیر تجاری بیان کنید.

جواب: در موارد غیر تجاری کلیه کالاهای مجاز، مشروط و ممنوع دولتی بجز ممنوع قانونی وفق مقررات و فهرست مصوب، در موارد تجاری با ارائه کارت بازرگانی و اجرای مقررات و اجرای ماده ۳۱ (ق، ا، گ) در مورد اظهار کالاهای ممنوع.

۷۸- آیا مسافر می تواند کالای مرجوع شده خود را در مسافرتها بیش از یکبار در سال وارد و ترخیص نماید. جواب: خیر، در صورت ورود مجدد دیگر قابل اعاده و ترخیص نبوده و باید ضبط شود.

۷۹- یک چمدان توسط مسافر خارجی (وارد به کشور برای مدت کوتاه) در انبار ترانزیت با ماینفست گذاشته میشود، اگر این چمدان در ماینفست قید شده باشد و یا اگر جزء اشیاء همراه مسافر بوده و در فهرست کل بار نباشد وظیفه گمرک فرودگاه چیست؟

جواب: در مورد اول تابع مقررات کالای انتقالی است و در مورد دوم کالا لاک و مهر وجهت آن قبض انبار صادر می گردد.

- ۸۰- اسباب سفر و اشیاء شخصی مسافر که فریت می شود تا چه مدت پس از ورود مسافر جزء اسباب سفر و اشیاء شخصی همراه مسافر محسوب و با ارائه گذرنامه ترخیص می شود و این زمان در مورد لوازم خانه و اشیاء و شخصی مستعمل ایرانیان مقیم خارج و اتباع خارجه چگونه است؟ جواب: یکماه قبل یا یکماه بعد از ورود مسافر. توجه: مدت حمل لوازم خانه و اشیاء شخصی مستعمل ایرانیان مقیم خارجه و اتباع خارجه که برای اقامت به ایران وارد می شوند یکماه قبل تا ۹ ماه بعد از ورود مسافر به کشور است.
- ۸۱- نحوه تحویل و خروج کالا از انبارهای عمومی، رسمی، سردخانه چگونه است.
- جواب: خروج کالای گمرک نشده از اماکن فوق بدون رؤیت پروانه گمرکی و پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی و هزینه ها و عدم حضور نماینده گمرک ممنوع است و نباید این گونه کالا را انباردار به صاحب کالا بدون تائید گمرک و اجرای موارد فوق تحویل دهد.
- ۸۲- نحوه ورود کالا به انبار اختصاصی، عمومی رسمی، سردخانه چگونه است. جواب: با صدور پروانه ترانزیت داخلی
- ۸۳- نحوه محاسبه حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی و هزینه کالای متروکه چگونه است.
- جواب: براساس مقررات (صادرات، واردات) سال ورود، مگر آنکه در سال فروش وجوه کمتر ب واردات آن کالا تعلق گیرد که در اینصورت مشمول پرداخت براساس ماخذ سال فروش میگردد.
- ۸۴- شرایط انبار اختصاصی را بیان نمائید.
- جواب: ۱- نزدیک اماکن گمرکی باشد ۲- از دستبرد و حریق مصون باشد ۳- (در آنجا کالای دیگر نباشد بجز موارد سرد خانه) ۴- حقوق و عوارض گمرکی، سود بازرگانی، تضمین و هزینه دریافت شود ۵- کالا از نوع مجاز، غیر مجاز و یا مشروط احراز شرط شده باشد ۶- دارای دوقفل که یکی برای گمرک باشد (بجز سردخانه و انبارهای عمومی رسمی) ۷- در تصرف و شکستن قفل مورد مشمول ماده ۲۹ و ۴۸ از لحاظ تامین حقوق و عوارض می باشد ۸- مسئولیت کالا بر عهده گمرک نیست ۹- انتقال در معیت مأمور بدرقه و با صدور پروانه ترانزیت داخلی است ۱۰- دفتر انبار توسط گمرک شماره گذاری و پلمپ می شود و گمرک هر زمان حق سرکشی و باز دید را دارد و این انبارها همیشه باید زیر کلید گمرک باشند.

نحوه تشریفات گمرکی وسائط نقلیه را بیان کنید.

ماده ۱۳۳- "ورود کالایی که طبق قوانین ممنوع میباشد به عنوان ورود موقت موکول به اجازه دولت در هر مورد میباشد ولی گمرک ایران میتواند نسبت به کالایی که طبق مقررات عمومی صادرات و واردات یا تصویب نامه های مخصوص غیر مجاز یا مشروط شناخته شده اجازه ورود موقت صادر کند". آئین نامه اجرایی (ق اگ)

ماده ۱۳۵ آئین نامه اجرایی (ق اگ). اجازه ورود موقت مستلزم اخذ سپرده به شرح زیر می باشد:

۱- در مورد کالای مجاز که موقتاً وارد میگردد مبلغی معادل حقوق گمرکی و سود بازرگانی و عوارض (حقوق ورودی-م) که به واردات قطعی آن کالا تعلق میگیرد به علاوه حداکثر جریمه احتمالی نقداً و یا با تضمین بانکی. ۲- در مورد کالاهای ممنوع الورد و یا غیر مجاز و یا مشروط میزان سپرده و کیفیت اخذ یا تأمین آن در هر مورد از طرف گمرک ایران با توجه به ماده ۱۳۳ این آئین نامه تعیین میگردد.....
یادآوری: بخش سوم از فصل پنجم آیین نامه اجرایی مربوط به ورود موقت وسایط نقلیه و محفظه های مخصوص حمل کالا شامل موارد ۱۴۷ تا ۱۴۹ میباشد.

ماده ۱۳۸- در صورت تسلیم تقاضای کتبی از طرف صاحب کالا مدت پروانه ورود موقت از طرف گمرک صادر کننده پروانه تا شش ماه قابل تمدید است مشروط بر اینکه تقاضا قبل از انقضای مهلت اولیه تسلیم شده باشد.

در صورتیکه بازهم احتیاج به تمدید مجدد باشد بشرط تسلیم تقاضا قبل از انقضای مدت موافقت با آن موکول به کسب اجازه از گمرک ایران خواهد بود.

قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰. ماده ۱۹ کالای وارده به کشور را میتوان برای یکی از منظوره های زیر اظهار کرد: ۱- ورود قطعی ۲- ورود موقت ۳- اعاده به خارج از کشور (مرجوعی) ۴- ترانزیت خارجی ۵- ترانزیت داخلی.

لایحه پیش نویس قانون جدید امور گمرکی:

ماده ۳۱۶- ورود موقت و ترانزیت داخلی کالاهای ممنوعه شرعی مجاز نمی باشد . ورود موقت کالاهای مذکور در بندهای پ لغایت ج ماده ۳۱۵ و ترانزیت داخلی شخصی کالای موضوع بندهای پ و ت ماده مذکور موقوف به اجازه وزارتخانه ذیربط و ورود موقت و ترانزیت داخلی شخصی سایر کالاهای ممنوع و غیر مجاز با موافقت گمرک ایران امکان پذیر است .

ماده ۱۳۰- کالاهای زیر می تواند با اخذ مجوز از گمرک ایران بعنوان ورود موقت وارد قلمرو گمرکی شودج- وسایل نقلیه سواری اشخاص غیر مقیم ایران برای استفاده شخصی و ظروف و تکیه گاههای چند بار مصرف مسافر

ماده ۲۲۰- مسافری غیر مقیم ایران میتواند وسیله نقلیه شخصی خود را با رعایت مقررات مربوطه تحت رویه ورود موقت وارد کشور نماید ، ایرانیان مقیم خارج به شرطی میتوانند از مقررات این ماده استفاده نمایند که قبل از ورود به ایران اقلأ شش ماه متوالی در خارج اقامت داشته باشند.....

ماده ۱۴۷- لکوموتیو و واگن و هواپیما که بطور منظم در خطوط بین ایران و کشورهای خارج حرکت می کند مشمول عنوان واردات موقت میباشد لیکن برای ورود آنها انجام تشریفات گمرکی لازم نبوده فقط به دریافت اظهارنامه یا فهرست کل بار (مانیفست) که در هر مسافرت برای محمولات خود به گمرک می دهند و مشخصات و سائط نقلیه مذکور نیز در آن منعکس است اکتفا میشود.

ماده ۱۴۸ - وسایط نقلیه موتوری و غیر موتوری و چهارپایان که با محمولات خود به کشور وارد و محمولات خود را در اولین گمرک ورودی تخلیه کرده مراجعت می نمایند به عنوان واردات موقت پذیرفته می شوند در این گونه وسایط نقلیه نیز از نظر تشریفات گمرکی به همان اظهارنامه اجمالی که به گمرک تسلیم می نمایند و تعداد و مشخصات و سائط مذکور در آن منعکس است اکتفا می شود.

تبصره ۱- هرگاه وسایط نقلیه مذکور در این ماده از اولین گمرک مرزی مراجعت نکرده با محموله خود بطرف داخل بروند وسایط مذکور مشمول مقررات عمومی واردات موقت مذکور در بخش یکم این فصل خواهند بود در مدت اعتبار این پروانه ورود موقت به دفعات نیز میتوانند از راههای مجاز وارد و خارج شوند ، ورود و خروج آنها در هر بار از طرف گمرک مرز با قید تاریخ ثبت و امضاء می شود .

تبصره ۲- ورود موقت محفظه های مخصوص.....

ماده ۱۴۹- وسائط نقلیه سواری برای استفاده شخصی و همچنین وسائط نقلیه که بدون بار استفاده موقت وارد می شوند به عنوان واردات موقت قبول و تابع تشریفات مقرر در بخش یک این فصل خواهد بود.

۲- ترانزیت خارجی کالا و وسائط نقلیه :

تبصره ۱- ماده ۱۷۲ مسافران دارای گذرنامه که به قصد عبور از کشور با اتومبیل سواری یا وسیله نقلیه دیگر دارد و با همان وسایل از کشور خارج می شوند وسایل سواری آنها نیز تابع مقررات و تشریفات ترانزیت خواهد بود مگر اینکه وسایل مزبور جواز عبور بین الملل (دیپتیک، تریپتیک، کارنه دو پاساژ) همراه داشته باشند که در این صورت وسائط مزبور مشمول مقررات بخش سوم این فصل خواهد بود.

تبصره ۲- "وسائط نقلیه که با بار یا مسافر وارد کشور شده و پس از تخلیه بار یا پیاده کردن مسافر از همان راهی که وارد گردیده مراجعت می کنند مشمول عنوان ترانزیت نبوده و تابع مقررات مربوط به ورود موقت در فصل پنجم خواهد بود."

بخش سوم - جواز عبور بین المللی برای وسائط نقلیه موتوری مسافران و سیاحان :

ماده ۱۹۳- "مسافران خارجی و سیاحان ایرانیان مقیم خارج از کشور که با وسائط نقلیه شخصی وارد کشور میشوند هرگاه برای وسیله مزبور جواز عبور (کارنه دو پاساژ یا تریپتیک یا دیپتیک) از کانون جهانگردی کشورهای ملحق به قرارداد گمرکی ورود موقت وسائط نقلیه شخصی سال ۱۹۵۴ منعقد در نیویورک در دست داشته و به گمرک ورودی ارائه دهند میتوانند تا سه ماه با توجه به مدت اعتبار کارنه دو پاساژ "تریپتیک یا دیپتیک بدون الزام به تسلیم اظهارنامه یا تأدیه وجه الضمانی به گمرک از وسیله نقلیه خود در کشور استفاده نمایند و یا در مدت مزبور چندین بار با وسیله نقلیه خود از راههای مجاز وارد یا خارج شوند.

اداره گمرک میتواند بدخواست متقاضی در صورت داشتن عذر موجه مدت استفاده از وسیله نقلیه در

داخل کشور را حداکثر تا پایان مدت اعتبار جواز تمدید نماید .

تبصره ۱- استفاده از مزایای این ماده موکول به این است که جواز عبور دارای سه شرط زیر است :

۱- جواز مزبور برای ورود وسیله نقلیه به ایران دارای اعتبار باشد.

۲- مندرجات و اوصاف مذکور در جواز عبور با مشخصات وسیله نقلیه وارده مطابق باشد.

تبصره ۲- "وسائط نقلیه که با بار یا مسافر وارد کشور شده و پس از تخلیه بار یا پیاده کردن مسافر از همان راهی که وارد گردیده مراجعت می کنند مشمول عنوان ترانزیت نبوده و تابع مقررات مربوط به ورود موقت در فصل پنجم خواهد بود."

بخش سوم - جواز عبور بین المللی برای وسائط نقلیه موتوری مسافران و سیاحان :

ماده ۱۹۳- "مسافران خارجی و سیاحان ایرانیان مقیم خارج از کشور که با وسائط نقلیه شخصی وارد کشور میشوند هرگاه برای وسیله مزبور جواز عبور (کارنه دو پاساژ یا تریپتیک یا دیپتیک) از کانون جهانگردی کشورهای ملحق به قرارداد گمرکی ورود موقت وسائط نقلیه شخصی سال ۱۹۵۴ منعقد در نیویورک در دست داشته و به گمرک ورودی ارائه دهند میتوانند تا سه ماه با توجه به مدت اعتبار کارنه دو پاساژ " تریپتیک یا دیپتیک بدون الزام به تسلیم اظهارنامه یا تأدیه وجه الضمانی به گمرک از وسیله نقلیه خود در کشور استفاده نمایند و یا در مدت مزبور چندین بار با وسیله نقلیه خود از راههای مجاز وارد یا خارج شوند.

اداره گمرک میتواند بدرخواست متقاضی در صورت داشتن عذر موجه مدت استفاده از وسیله نقلیه در داخل کشور را حداکثر تا پایان مدت اعتبار جواز تمدید نماید .

تبصره ۱- استفاده از مزایای این ماده موکول به این است که جواز عبور دارای سه شرط زیر است :

۱- جواز مزبور برای ورود وسیله نقلیه به ایران دارای اعتبار باشد.

۲- مندرجات و اوصاف مذکور در جواز عبور با مشخصات وسیله نقلیه وارده مطابق باشد.

۳- در هیچ یک از قسمتهای مختلف جواز مزبور آثار قلم خوردگی یا حک و اصلاحی وجود نداشته باشد مگر اینکه کانون صادر کننده جواز اصلاحی را که بعمل آمده با مهر و امضاء خود گواهی کرده باشد."

تبصره ۲- "ایرانیان مقیم خارج از کشور به شرطی میتوانند از این مقررات استفاده نمایند که قبل از ورود به ایران اقل شش ماه متوالی در خارج اقامت داشته باشند."

ماده ۱۹۵- "هرگاه وسیله نقلیه که به موجب جواز عبور وارد می شوند از کشور خارج نگردد، مراتب بوسیله گمرک خانه های ورودی و یا خروجی به گمرک ایران اعلام میگردد تا اداره مزبور برای پیگرد قانونی از مجرای قانون جهانگردی ایران اقدام نماید."

دفترچه های عبور گمرکی :

الف - کارنه دو پاساژ: یعنی جواز عبور مخصوص تردد وسائط نقلیه شخصی بزبان فرانسه در ابعاد ۲۷ سانتیمتر و برای استفاده از قلمرو بیش از یک کشور میباشد صادر کننده و موسسه ضامن : کانونهای جهانگردی کشورهای ملحق به قرارداد گمرکی ورود موقت وسایط نقلیه شخصی سال ۱۹۵۴ نیویورک این قرارداد در حد کنوانسیون میباشد و دولت جمهوری اسلامی ایران هم اکنون عضو کنوانسیون مزبور میباشد.

ب- تریپتیک "Triptic" : نوعی جواز عبور مخصوص تردد وسائط نقلیه شخصی بزبان کشور محل ورود وسیله نقلیه و در ابعاد ۲۹,۵*۱۳ سانتیمتر و برای استفاده در قلمرو یک کشور صادر میگردد. صادر کننده و موسسه ضامن کانونهای جهانگردی کشورهای ملحق به فراداد گمرکی ورود موقت وسایط نقلیه شخصی سال ۱۹۵۴ منعقد در نیویورک.

ج : دیپتیک "Diptique" نوعی جواز عبور مخصوص تردد وسائط نقلیه شخصی به زبان ملی دو کشور طرف قرارداد و در ابعاد ۱۱*۲۴,۵ سانتی متر میباشد، صادر کننده و موسسه ضامن کانون های جهانگردی کشورهای ملحق به قرار داد گمرکی ورود موقت وسایط نقلیه شخصی سال ۱۹۵۴ منعقد در نیویورک."